

м. Київ

НАША

ВСЕУКРАЇНСЬКА
ПРАВОСЛАВНА
ГАЗЕТА

Поки маємо час, усім робімо добро (Посл. Св. Павла Гал. 6.10)

ЛИСТОПАД 2013 р.

№ 11 (309)

ЗІРКА

Газета заснована 1 вересня 1989 року

Наш індекс 61671

В Лебедині у дні Покрови

В недільний день Небо подарувало місту оберемки тепла і сонця. Дощі, що лили тижнями, якось відразу вихухли, а сонечко розігнало хмарі і осушило стежки-дороги. Наче покликало міщен: ідіть, люди добрі, ідіть поклонітися своїм лицарям, які ще 300 років тому стали грудьми проти ворожої Московії, борончи вольності козацькі, боронячи рідну землю від орди азійської.

І люди йшли гуртами, сім'ями, ішла молодь, ішли люди поважних літ і, зрештою, злилися в хвилююче людське море. Те море оточило новозбудований пам'ятник українським козакам-мазепинцям, які не скорились царю-розпинателю Петру і були закатовані ним в Лебедині восени 1708 року.

Пам'ятник — це висока могила із сіропідібним хрестом у маківці. Лебединці спорудили її в міському сквері поряд із пам'ятником жертвам Голодомору-геноциду 1932-1933 років. Недаремно багато-хто називає той сквер сквером Печалі. А печаль була справді величезною. Близько 900 козаків тоді було закатовано страшною смертю. Спочатку ламали руки, потім ноги, здириали паси шкіри на спині, здириали шкіру з рук та ніг, виривали язики, четвертували. Багатьом кара була за припісом московського «Уложення» в три етапи. Перший — «батожєм», другий — «батожєм з пристрастим до полусмерті». А далі розпеченою шиню-зализом «водимим з тихотистою або медленнотистою по телам човенческим». А вже потім четвертували чи рубали голови.

Катів бісило те, що не почули від

козаків ні вимолювань пощади, ні болючих криків від тортур. Були лише зубовний скреїт, здавлений стогн та колюче презирство в очах. Саме так розповідали лебединці старшого покоління. Насолодився тоді кат Петро із своїм пахолком Меншиковим козацькою кров'ю ввію, навтішався розправою, як сам хотів. Відрубані частини тіл козацьких були залишені собакам, а трупи були вивезені за місто у глинища. Місцина та годом була названа «Кладовищем гетьманців».

Катівська лють Петра була безмежною. Ще й тепер серед лебединців можна почути оповідку, що крім прихильників гетьмана Івана Степановича Мазепи Петро стратив ще й гурт дітвори. Вони, баците, поробили дерев'яні шаблі і бавилися «у війну». Поділився гурт на «москалів» і «козаків» і ну размахувати шаблями. Ото московські стрільці оточили «козаків» та й порубали їх разом з полоненими. Не в одній матері тоді запеклося серце, не одна вдова тоді проклинала царя-розпинателя і весь його рід-виводок до съомого коліна. Незважаючи на те, що чуже нам телебачення по тричі на день показує «героїку» сифілісного здичавілого царя-азіята, все одно ми віримо не йому, а Шевченкові — «Це той Перший, що розпинає нашу Україну...» і хіба це не здичавіння, коли цар власноруч відрубує голову коханці, а тоді хапає той обрубок за волосся, цілує в уста і, під несамовитий регіт свого гнилозуб'я, кидає його у юрбу витріщак. Воистину — дикунство. Тож хай як не натужиться Москва вихвалюти царя, що він, мовляв, прорубав кудись

Каплиця великомучениці Олександри в м. Лебедині

вікно, що він, мовляв, побудував нову столицю... Ну й де те вікно? Вікна не сусідською кровію прорубують, а до-мовленостями. Столиці на ґрунті патріотизму і доброти будують, а не на кістках поневолених народів.

Так і упокоїлись тоді оборонці волі України не тільки без церковної відправи, а ще й з прокляттям патріяшим, який проміняв християнську правду на політичну опуку. Незважаючи на те що гетьман Мазепа побудував і оздобив десятки церков, що оживив діяльність монастирів, що оживив в Україні науку

і заклав підвалини Конституції, московська церква піддала Великого Християнства анатемі.

Чорний віск із чорних свічок возливали московські попи на образ Мазепи під час чорної служби в Глухівському соборі. Ім'я Мазепи було затароване чернотою московських поневолювачів, а разом із ним затавривали і його прибічників, які стали за волю України.

Аж ген пізніше, за царювання цариці Слізевіти, як в Україні почало відродитися християнство, відновлені монастирі, що оживив в Україні науку

Закінчення на стор. 2

Â ÖÜÎ Ì Ö × ÈÑËI:	
ÂÍÇÍB I ØÇÁP ØÄÄ×ÄÍ ÈÁ	3
ВÈ ØIÉUÈÈ ØÈÐÁI ÁI ÄÐ, B I ÄÐÍ ÄÈÄÑB	4
Í Í ÄçÍI ÅÄEÈÍ È BÑÖÐOÄÄOÙÈÍ I	10
ÈP ÁI A ÇÄÄÆÄÈ ÄÈÍ AÄÍ ÐÍ ÄÆÓXÙNÍB	11
ÁÍ 80-ÐÍ××B ÁÍ ÈÍ ÁI I Í ÐÓ 1932-33 ÐÐ. Â ØÈÐÄIÍ I	12-13
ÇÄ×ÄÐÍ ÅÄI I ÈÍ ÈA IAÍ ÈA	
NÄÐÄÄ BÑÍ I ÁI I ÅÄA ÄÐÍI	14-15

Жива пам'ять

В Лебедині у дні Покрови

Закінчення.

Початок на стор. 1

жуватись козацтво, на кладовищі гетьманців в пам'ять полеглих оборонців України лебединці насилали високу могилу. Щорічно на Великдень, на Покрову та в Мироносину неділлю священики читали біля могили акафіста за убієнних. Так тривало 150 літ. В роки української революції 1917—1920 років могила була символом єдиння країн

на боротьбу за українську державу. А вsovетські часи влада ще дужче затнувала ім'я Мазепи та його прізвищ: зрадники, сепаратисти, люди-ненависники. І присипла їх до своїх найзапекліших ворогів. А коли так, то й могилу знищили. По ній міськрада вирізала новувулицю. Назвали ту вулицю — Погранична. А могилу, як перешкоду для транспорту, «правнуки погані» заб-

рали на висипку хатніх фундаментів.

І тільки в 1991 році районна організація РУХу порушила питання про відновлення могили. І враз «вийшли з окопів» вороги нашої державності. Чез-рез власні преси вони закричали: «не було там ніякої могили», потім — «не було там ніяких козаків». Потім постутилися і заволали інакшою: могила була не там і в ній не герой, а зрадники.

Зрештою, перемогла правда, і силами Сумського козацтва та патріотичних громадян Лебединна символічна могила була насищана знов. А на ній козаки поставили різьблений хрест. У 1995 році завдяки голові райдержадміністрації Ткаченку Максиму Борисовичу та пожертвам жителів Лебединна зважин дерев'яного в кар'єрах Херсонщини був виготовлений срібнотинний хрест. Та відразу встановити його не вдалося.

Розпочалось нове гоніння

українства, демократично

налаштоване керівництво

було звільнене з посад.

Бізнесові структури, які

б могли фінансово допомогти

у реконструкції могилі,

од такої політичної акції

відмовились. І лише цього

горіч з наполягань очільни-

ка Слобідського козацтва в Лебедині генерал-майора Михайла Митрофановича Безуглого було вирішено — крім існуючої могили встановити гетьманцям ще й пам'ятник. Лебединська міська Рада (голова Анатолій Григорович Троїцький) відділила місце у великолідному сквері. Пам'ятник постав і на видноті, і справді величний. Головне, що на нього держава не затратила ні копійки. Він споруджений на людські пожертви та на кошти приватного підприємства Валерія Григоровича Чалого. До речі, він фінансував не тільки спорудження цього пам'ятника, а й побудову дивної краси каплиці, що постала на в'язі в Лебедині.

Освячення і відкриття пам'ятника було урочисте. Відправу вели три священики лебединських церков, молодіжні колективи співали козацьких пісень, оркестр вигравав козацькі марші. І, як клятва, прозвучали слова будущого:

Так і ми, славних предків онуки,
Як бувало на Січі отій,
Своє серце і розум, і руки
Віддамо Батьківщині свої.

Розпочалось і завершилось дійство Славнем України. Люди ще довго не полишили сквер. Охочі юрмілись біля казанів з козацькою кашею. Лунали українські народні пісні. Лунала «Червона калина», гурти співали «Ще не вмерла Україна...» Справді: і не вмерла, і не вмире.

Звучать козацькі пісні

Юрій ФЕДІВ, м. Львів

Духовні піснеспіви у Сяніку

Карпатське містечко Сянік, що на історичній межі двох етнічних українських частин Карпат Бойківщини і Лемківщини, 19-20 жовтня збагатилося ще однією культурною подією.

В межах багатолітньої співпраці між Сяніцьким відділенням Організації Українців Польщі та Львівським Ставропігійним Братством св. ап. Андрія Першозваного 19 жовтня на православній катедрі Перемисько-Новосанчівської єпархії Св. Трійці відбувся величний концерт українських духовних піснеспів. Лунали старовинні канти, музичні твори українських композиторів о. М. Леонтовича, о. Кирила Стеценка, о. М. Вербицького, Т. Купчинського. Особливо урочисто лунав кант до місцевої святині — Сяніцької ікони Божої Матері, на слова митрополита Ілларіона (Огієнка) та музику добродійки п. Маріянни Ярої. Наприкінці львів'яни подарували Владиці фотоальбом із пам'ятними світлинами, зробленими в осстаннє десятиліття його служіння. Концерт був також приурочений до 30-ліття відновлення православної Перемиської єпархії, яке урочисто святкується 30 жовтня 2013 р. Святковий настрій продовжився в українських родинах, де зустрілися гости зі Львова.

Зранку львівські хористи співали св. Літургію, яку очолив Владика Адам Дубець. Цього дня у церкві були практично усі українці Сянока і околиць. Отець Іван Антонович подякував пара-

фіямам за згуртованість, а гостям із столиці Галичини за пам'ять про українців, які повернулися в Карпати після акції «Вісла», а пані Маріянна Яро від ОУП — за співпрацю і можливість для української громади Сяніччини брати участь у заходах, які проводяться Братством у Львові.

Були особливо зворушливі хвилини.

Зі Львова приїхали декілька осіб,

які народилися в околицях Сянока.

Кожна хвилина перебування на рідній землі — то найдорогоцінніше у світі.

Перед очима постало виселення,

рідне село та рідна хата, а пісня «Ой

верше, мій верше», яку заспівали на

сходах церкви усі разом, викликала

в кожних очах слізози.

Водночас відчувалась і радість та гордість за свій народ: незважаючи на історичні перипетії, непрості умови повернення і проживання українців у своїх рідних селях і містах, люди не втратили своє національне гідності. Вони і сьогодні розмовляють чудовою українською мовою, вони тримаються своєї церкви, своєї віри. І та мала горстка людей, які почувають себе українцями, утримує в Сяніку культурне і духовне життя свого народу.

Вони приймають у місті усіх людей, розкиданих комуністами по цілому світу, вирваних із родинного гнізда, які їдуть разом із дітьми та онуками, щоб побути у місцях, звідки розпочалася історія їхнього роду.

Обручка святої Катерини

7–8 грудня 2013 р. в Свято-Дмитрівській церкві м. Харкова під патронатом Харківсько-Полтавської єпархії Української Автокефальної Православної Церкви відбудеться фестиваль християнської поезії «Обручка святої Катерини». У межах літературного заходу передбачено проведення круглого столу на тему «Християнський формат і форми секуляризації в сучасній українській літературі». До участі у фестивалі запрошуються молоді поети, у творах яких присутні християнські мотиви, а також науковці-гуманітарії, які досліджують християнський дискурс у сучасній літературі.

Концепція фестивалю пов'язана з образом святої Катерини, небесної покровительки письменників і науковців, день пам'яті якої припадає на 24 листопада (7 грудня за новим стилем). «Радуйся, бо через тебе красномовці отримали Царство Небесне; радуйся, бо за твоїми молитвами те ж саме і ми сподіваємося одержати», — читаємо в акафісті до святої. Як відкривається Бог сучасним «красномовцям»? Через які сфери, смисли, форми і образи? Чого більше в сучасній українській літературі: пошуку Бога чи втечі від Нього? Як відрізнятися у поезії справжнє християнське наповнення від християнського кітчу? Одна з цілей фестивалю — спробувати відшукати відповіді на ці та інші запитання. За підсумками фестивалю буде укладена антологія християнської поезії.

Просимо всіх, хто хотів би взяти участь, надсилати свої поетичні твори (не більше 3-х) та тези доповідей для круглого столу (2–3 сторінки), а також коротку інформацію про себе (прохання обов'язково вказати свої контакти) до 15 листопада 2013 р. на адресу: tytar@mail.ua. Додаткова інформація за телефонами: 0504037903 (Ольга), 0986152623 (Олена).

Євген СВЕРСТЮК

Візія музею Шевченка

Національний музей Т. Шевченка — та рідна хата для українця, і хочеться набратися в ній тепла і світла. Навіть коли у цій хаті розмістили агітпункт, де Шевченкові випадала роль головного співця «в сім'ї вольній новій», навіть у ті люті часи сюди заходили одвести душу. Зрозуміло, що Шевченкові дозволялося оспівувати щасливе життя трудящих і засуджувати експлуатацію за царизму, дозволялося звеличувати «великий російський народ» і на підтвердження розвішувалися цитати з його творів російською мовою. І лихом бude тому, хто наважиться перекласти на українську, наприклад, його вислів «Призвание — и ничего больше». Навіть коли ви доведете, що «Полікликання — і тільки» звучить краче — виє запримітять як українського буржуазного націоналіста. Бо завдання музею — виховувати в дусі партійної конкуренції.

Слава Богу, ідеологічний прес упав. Але чи зумів Тарас Шевченко скинути з українців ярмо, в якому вони ходять «ще краще, як діди ходили»? Чи випрямив спину? Чи навчив «думати, читати»? Кого навчив, в кого тільки розсердив...

Пригадується, років 15 тому, я відвідав нову експозицію музею-садиби Шевченка на Хрестецькому проспекті. Співробітниця гордо показала мені нову експозицію з підписами Афанасієва-Чужбинського російською мовою.

— То все ж таки це музей Шевченка чи Афанасієва-Чужбинського?

— Хіба ви не бачите експонатів? То ж тільки підписи Чубинського.

— А чому, власне, хаяйнус тут Чужбинський?

— Ви що, не знаєте, хто такий Чужбинський? — То ж друг Тараса Григоровича.

— Я знаю, що то друг. Знаю і те, що Шевченко не подав руки після повернення з заспання. Але все рівно його думки можна ж перекласти на українську.

— Ви що — то ж музей...

В музеї прийнято муміфікувати не тільки речі, але й образи, слова... Але не всі! Слова Леніна і навіть главоголода Постишева подавалися тільки українською. Вони ж вічно живі і рідні! І вони до нас промовляють рідною нам мовою...

То тільки «дволомовник Шевченко» пише нам російською. Чому? «Бо йому все рівно!»

Ото й був головний месидж, який ви мали винести з музею Т. Шевченка!

Та так затямити, що це сидітиме у вашій свідомості вже двадцять років після виходу на волю.

Різниця між Шевченком і овеючою натурою земляків та, що Шевченко став вільним після викупу з кріпацтва, а вони залишаються рабами двадцять років після проголошення Україною незалежності. І мають на це безліч виправдань.

Ніякі аргументи не дадуть вам почути національної ідності, коли її нема у власному серці.

Шевченко картав рабів. Він бачив насиріз:

*Раби з кокардою на лобі
Лакеї в золотій оздобі.*

*Він хотів з них
вищідити сукровату
і напити живої
козацької тії крові
чистої святої.
З пристрастю старозавітного пропо-
ка він їх заклинав:*

*О роде суетний, проклятий,
коли ти видохнеш!?*

Хто зна коли... Але коли у нас є музей Шевченка, то в ньому має відчуватись дух Шевченка, а не овеча на тура. Він має слугувати очищенню. І та передусім силою духовною — очисною силою любові.

Апостол правди і науки

Дивним чином будитель поневоленої України стає учителем любові, віз-
нанням іншими народами.

Сторіччя народження Шевченка було заборонено відзначати. Але гру-
зини відзначили.

Патріарх грузинської літератури Акакій Церетелі став перед портретом Шевченка на коліна і подякував йому за урок любові — для грузинських студентів у Петербурзі півторіччя тому «Від нього вперше ми почули, як треба любити свій народ».

В ХХ сторіччі схилялися перед апо-
столом правди і світочі культури, і пре-
зиденти демократичних країн.

Монументи Шевченкові встановлені в 32 країнах світу. То ж треба людям дати зрозуміти, навіщо це робиться!

Животворча сила краси

У тій хатині, як у раю...

Звичайно, убога кріпацька хата в Кирилівці — то малюнок з натури. Але справа в тому, що в хаті тільки зимували. А річка, сади, гори і долини, ліси — усе це було у володінні хлопчика, який виростав на утриманні природи і під доглядом Бога.

«Бачив я на своєму віку таки чи-
малі сади, як от, приміром, Уманський
чи Петроградський, та що тоза сади!
Шага не варти, як порівняти з нашим
чудовим садом: густий, темний, тихий,
одне слово, іншого такого саду немає
на цілом світі.

А за садом левада, а за левадою долина, а в долині тихий ледве журкотить струмок, оброслий вербами й калиною та окутаний широколистими темно-зеленими лопухами, а в цьому струмку під навислими лопухами купається опецькуватий білявий хлопчик...»

Воля

У першому листі з Петербурга до брата Микити в Кирилівку він пише про три головні речі:

«велике щастя бути вільним чо-
ловіком»;
«нікого не боюсь, окрім Бога»;
«пиши до мене не по-московсько-
му, а по-нашому»

То надто великі речі, щоб їх міг зрозуміти кріпак. Але чи могло їх зрозуміти кріпацьке суспільство, де в людській комедії кожен грав свою роль цілком серйозно?

Воля виносить поета на вершину високо, високо за синій хмару
немає там власті, немає там карі.
І з цієї висоти він бачить безодні

людського приниження і комедію са-
мозвеличення. Він своїм зухвалим сміхом торкається недоторканих —
символів імперії. Тих ідолів, які замі-
нили собою «Духа істини, якого світ не
може прийняти». Не цар з царицею
того цікавил — ідолопоклонство він
розвінчив!

Кобзар, Перебендя — він поза людською комедією.

Один він між ними, як сонце висо-
ке,
його знають люди, бо носить зем-
ля.

І в разомові з Богом йому все мож-
на співати, думати і промовляти.

На мові жандармів то оцінюється,
як кнесльханна дерзость».

Місія

Три роки в Україні були для Шевченка вершиною, де він заяснів див-
ним пророчим світнінням. Минуле і сучасне України йому відкривається в грандіозних Біблійних образах. Книга Псалмів, звична здитинства як ритуаль-
не читання, дає йому те велике слово, яке має силу пророчої пристрасності.

Неймовірно високий спалах припа-
дає на осінь 1845 року, коли було на-
писано твір на всі часи — «Посланіє...
і мертвим, і живим, і нерожденним зем-
лякам моїм в Україні і не в Україні...»
Тоді ж було написано «Кавказ», «Вен-
еційський лъх», «Наймичку», і «Давидові
псалми», і «Заповіт».

То були національні скрижалі.

Звичайно, Кирило-Методіївське братство могло виникнути саме на такому ґрунті. І братчики відчували в Шевченкові дух пророка, про що пише наймолодший з них Андруський:

*Скажи мені, батько,
Що діється з нами,
Як на тебе глянем,
Мов еже тії станем.*

Шевченка вигородили на допітах, але жандармська інтуїція не підвела: йому призначили кару повільного зга-
сання.

А взагалі жандармські оцінки про-
явів українського сепаратизму у Шев-
ченка і взагалі в українській культурі часто збігається з пізнішими советськими. Не публіковані 60 років документи слідства відкривають справді секретний матеріал.

Шевченко прийняв свій хрест в 33 роки.

Переслідування в Україні розійшлось широкими хвилями. Не так, як процес СВУ в 1930, але дух той са-
мий.

Згадайте, дівчата, вам треба згадати...

То наскрізний мотив Шевченкової поезії, починаючи від первих віршів. Пісенну душу України, рідну душу він відчував найбільше в українській дівчині.

Я б тут розмістив жіночі портрети, а особливо присвяти.

І я б ставив у центрі картину «Ка-
терина», твору пересічного і за змістом другорядного. Картина не йде в по-
рівнянні з поемою.

Чорнобрива Катерина

Знайшла, що шукала.

Шевченкова поема є наче притчею-
застереженням.

А довгий ряд Шевченкових жіночих образів мав би гуртуватися навколо ідеї:
У нашім різ на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитятком малим.

У тій незамкнутій тюрмі

Тут я б поділив матеріяли експозиції на дві половини:

Перша — те, що дозволено (мушт-
ра, з наляжкою — картина до притчі про блудного сина). По суті — то по-
рожнечка. Усе недозволення!

Друга — те, що не дозволено.

Тут усі портрети і автопортрети. Захаляні книжечки. Ліричні спогади. Тут і згадка про перший знищений щоден-
ник. Згадка про земляка Андрія Обе-
ременка.

Залів з самими картинами не по-
винно бути. Усі твори Шевченка мають
бути означені словом.

«Я з глибини душі дякую моєму
Творцю, що Він не допустив жахли-
вому досвідові торкнутися заплізними
кіттями моїх переконань, моїх молодо-
чо світих вірувань».

На кінець треба поставити поряд 2 автопортрети молодого «бувшого ху-
дожника» з 1847 і старця з борою після десяти років...

«Я ще не старий, тільки дуже зніве-
чений»

Повернення

За матеріялями «Щоденника». Люди, з якими зустрічався поет. На першому місці — графіння Анастасія Толстя, сім'я Толстих.

Академія.

Академік.

Розрита могила

Тут вмістити дорожні карти трьох подорожей Шевченка по Україні

Тема «Живописна Україна»
Арешти Шевченка під час останньої подорожі в Україну

Марення про хату в Україні, про одруження

Похорон у Петербурзі

Заповіт

Перепоховання стало другим на-
родженням. Такий дозвіл могли дати лише в момент великих клопотів під час реформи 1861 — через недогляд. Адже біля могили на Чернечій горі довелось виставляти жандармську варту!

В народі ширилися легенди про воскресіння поета, співали заповіт, зміст якого раптом став зрозумілим.

Слава його імені росла і ширилася в народі.

Особливу тривогу викликала дата

22 травня в совєтські часи.

Шевченко був першим будителем у 60-ті роки.

Боротьба навколо Шевченка.

Переслідування молоді зачитання Шевченка коло пам'ятника.

Шевченко у судових вироках 70-тих років.

Проблема розчищення дороги до Шевченка через ідеологічні завали.

В інституті літератури Михайлина Коцюбинська — Є.П.Кирилюкові: «Ви все життя займаєтесь Шевченком, а дух у вас анти шевченківський».

Педагогічна сторінка

Як тільки тиран вмер, я народився

Присвячує всім духовним отцям, становлення і життя яких випало на часи тоталітарні

Головний герой повісті, уривок з якої пропонуємо до уваги читачів, син репресованих, майбутній священик, народився на засланні. Його виховувала рідна бабуся, яка дивом вціліла.

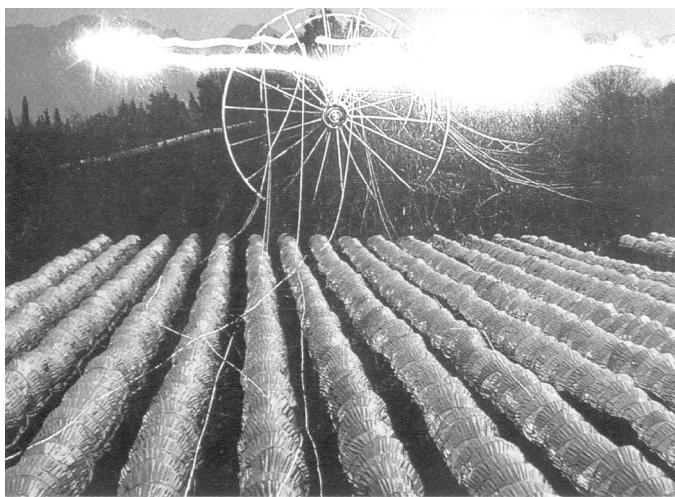
У мене був гарний каліграфічний почерк і в армії з мене зробили писарчука. Одного разу я став свідком дивної сцени. Молодий призвінник відмовлявся складати присягу:

— Тут написано клянись, а в Євангелії написано, що не можна клястись. Тому я не буду цього робити.

— Ну то в тюрму підеш, у нас один закон для всіх! — бризкав від люті спли-

рахував на полицях одяг, робив якіс відмітки у невеличкому зошиті і навіть голову не повів у мій бік, наскільки був відданій своїй роботі. Чесно кажучи, оця його відданість почала мене дратувати, а ще чомусь дратував його внутрішній спокій:

— Для кого ти так стараєшся? Для них? — я показав у бік казарми. — Вони ж тільки вчора як тебе побили?

Біла тінь. Твір Петра Бевза

ною замполіт. — Чуєш! В тюрму!

Хлопець був такий спокійний та умиротворений, що я просто не міг від нього відвести очей. Я не вірив, що в нашій країні таке могло бути. Але Тимофій, так звали того хлопця, й далі правив своєю:

— Піду в тюрму, але написаного в Євангелії дотримаюсь.

Наступного дня «діди» його побили, але він все одно тримався своєї позиції. Я сидів на посту і думав:

— А чи зміг бі я отак, як він? Твердо залишатись на своєму.

Я так і не знайшовся, що собі скласти. Однак наступного ранку всі мої сумніви розвіяви сам замполіт. Після ранкового пробудження, коли всі виникувались, він сказав:

— Я его уважаю! А вас — нет!

Всі одразу зрозуміли, кого він мав на увазі, бо впродовж останніх днів тільки й мови було, що про Тимофія та його релігійні переконання.

Тимофій залишили працювати звичайним сторожем на речовому складі. Однак ця історія не давала мені спокою і якось у перерві я пішов на склад.

— Слухай, Тимофію, скажи мені правду, звідкіля ти черпаєш сили?

— З Євангелії, — просто і спокійно відповів хлопець, зовсім не звертаючи на мене уваги. Солдат ретельно

— Для Бога, — ще спокійніше відповів Тимофій і перешов до нового стелажу, не забувши прихопити на столі той самий зошит із вже зробленими відмітками.

— Але ж Він тобі зарплату не виплачує, — спробував я нездально пожартувати.

— Він мені інші нагороди виплачує: терпіння, смирення, силу волі, чесність і віру у вічне життя.

Нарешті Тимофій відірвався від своєї роботи, засунув руку у кишеньо і дістав звідти невеличку книжечку: «Бери, читай. Я відчуваю, що тобі це треба прочитати». Я не встиг роздивитися несподівані подарунок, бо до складу підходила група невідомих людей. А мені ніяк не хотілось перед ними «світитися», мало що там, тим більше, що мені до кінця служби залишалось дуже мало — два місяці. Знаючи тут всі ходи й виходи, я непомітно вислизнув через інші двері. Лише

увечері я роздивився книжечку від Тимофія. Це було портативне видання «Біблії» для баптистів. Читав щодня, коли випадала вільна хвилинка, але так, щоб ніхто не запримітив. Мені навіть було важко уявити, що на мене чекало, якби мене «застукали» із цією книжечкою. Адже в країні, де я жив, а це був Советський Союз, на кожному

кроці, на кожному повороті «все кричало», що релігія — це опіум для народу. Моя фантазія не мала меж. Я вмів уявити, як біля штабу на дощі об'яв з'явилася карикатура на комсомольця Віктора Вереса (себто на мене). Від того стало лячно і я почав ховати книжечку в чобіт за халіву. Я прочитав її якраз перед самим виходом «на волю». Прочитав... і нічого не зрозумів. Навпаки, у мене з'явилось тисячу запитань. Я бачив у всьому одні розбіжності. Як так? Нас 250 мільйонів і всі ми, виявляється, рухалися не туди, куди було треба. Мій розум не мав спокою. Я дратувався вже від того, що не міг знайти відповіді на всі ті запитання, що народжувались всередині мене.

Приїхавши в Барнаул, вирішив знайти церкву, якій належала ця книжечка. На той момент з мого боку це було дуже сміливо. Але я діяв хитро: розпитував у старших людей. І вони вивели мене на баптистський храм. Та він чомусь був зачинений. Зараз, з висоти прохідних літ, я розумію, що так і мало тоді статися. Я перешов на іншу вулицю, там була невеличка діюча православна церковця. Мене зустріли відчинені двері — і я зайдов усередину. Приємно пахло паданом. Крізь маленькі віконця сонячне проміння леді-леді торкалося святих ліків на крайніх іконах. Вперше у своєму житті я був у храмі... і не знат, як в ньому поводитися. Людей не було, але не сподівалося я почув чиєсь тихе шепотіння. То був старенький священик. Він молився на колінах і, здається, никого не помічав довкола себе. Якось миті він нагадав мені святого, якого я бачив колись один-єдиний раз на іконі бабусі Базарихи, коли вона молилася над моїм розбитим коліном. Дитячі спогади огорнули яскраво і теплою хвилею. Я не міг відірвати очей від отця. Від нього віяло благістю, спокоєм і прозорливістю. Мені в якусь мить здалося, що я повернувся до рідного дому. Несподівано отець повернув голову в мій бік. Не знаю як це йому вдалося, але він вранці відчув мою присутність... і прочитав мої думки. Наші очі на якусь мить зустрілися. Отець перехрестився, повільно піднявся з колін і сів на лавку, що стояла поряд. Мовчки кивнув, щоб я підішов. Я не знат, що казати. Отець привітався першими:

— Слава Богу, сідайте. А потім почав говорити... — Один чоловік помирає у пустелі від спраги. Він почав рити криничку, довго рив, але до води не дійшов. Він пропоз трохи вперед і йому здалося, що саме тут мала бути вода. Став рити криничку у новому місці, але там води також не було. Вибиваючись із останніх сил, знову поповз уперед. Раптом на горизонті він побачив какус. «О, якщо є какус, то обов'язково

Валентина СЕМЕНЯК, м. Тернопіль

біля нього має бути вода», — зрадів чоловік і в нього відкрилося друге дихання. Ця притча про тебе, — обірав несподівано свою розповідь отець Миколай. — Якби ти доклав всі свої зусилля до першої кринички, ти б знайшов воду ще там. А так — ти вже починаєш, до речі, ще не почавши, розпоруштувати свої сили.

Я дивився на отця і не міг нічого второпати. Побачивши мій вираз обличчя, прозорливий отець продовжив:

— Не шукай досконалу церкву, заглиблюйся для початку в себе. Шурай відповіді на всі запитання в собі. Вчитися у кожну букву Святого Письма і воно тобі обов'язково відкриється, бо ти, бачу, юначе, дуже наполегливий у своїх пошуках. І ще одне. У тебе аналітичний склад розуму, тобі треба йти не до мене, а відразу в семінарію. Одне пораджу — відаючи себе в руки Бога, вччися брати за все відповідальність тільки на себе.

Від початку я просто отетерів. Я — і семінарія?! Це ж як? Хіба тільки там я можу знайти для себе відповіді на все, що мене віднедавна хвілювали?

— Уяви собі, тільки там, — підтвердив мої думки отець і цим ще більше мене приголомшив.

— А далі? Що далі?

— А далі ти вже сам визначишся, що тобі робити і куди йти. Хай тебе Бог благословить. Мені треба вже йти.

Отець не чекав, поки я щось йому відповів. Він почав акуратно гасити перед образами лампадки. Одна з них, перед лицем Миколая угодника, вперше не хотіла гаснути. Але отець був терплячим і скоро домігся свого. Останнє сонячне проміння поцілувало отця в чоло і ковзнуло по стражденних руках Ісуса Христа на розгіті. Сутінки остаточно поглинули приміщення церкви. В глибоких роздумах я подався із церкви на автовокзал. Останній рейсовий автобус повіз мене до бабуни. Армійська служба перетворила мене з худоребого підлітка на бравого і підтягнутого парубка. Побачивши мене, бабуна тільки руками сплеснула.

— А куди подівся мій Вітрик? — жартома почала оглядатися довкола себе старенька. — Вітрику, де ти? Агов?

— Я залишився на вершечку того старезного дуба, щоб охороняти гніздо знайомого дятла, — почав я відразу перевтілюватися так, як робив це колись в дитинстві.

Але, незважаючи на «дуба» і на «дятла», бабуся кинулась в мої обійми...

Того вечора ми довго сиділи і ніяк не могли наговоритися. Раптом я згадав дав бабусю Базариху. Було дивно не бачити її за нашим столом.

Бабуня важко зітхнула і сказала:

— Еге, Базариха, Царство Йі Небесне, вже рік як біля твоїх батьків. Сумно без неї, нема тепер навіть з ким слово мовити. Хіба що з білками та зайцями.

Я був просто заскочений цією звісткою:

— Як так?! Хіба ж вона хворіла?

— А чому ти вирішив, що люди мають вимірати тільки від болючок.

— А від чого ж іще?

— Від суму...

— Я ніколи не бачив її сумною.

— А очі?

— А що очі?

— Ти ще малий був... Вона на людях була ніби весела, але ж очі... Вони видалили її нутро. Очі, сину — це дзеркало нашої душі. Щось гризло її ісередини, вона ні з ким тим не ділилась.

Ніколи ще в житті мі з бабуною не говорили на таку тему, як цього разу.

— А яка вона та душа? — мене так заінтригувало все нею сказане, що я просто засипав її запитаннями. Мене цікавило: куди душа йде після смерті?

— Як куди? — з подивом глянула на мене бабуна. — Йде туди, звідкіля прийшла.

— А конкретніше можете мені сказати?

— Та ж до Бога, йде, до Бога.

— А чому ви ніколи про це не розказували? — з докором запитав я у старенької. І вона, відчувиши в моїй інтонації ці нотки, відразу почала виправдовуватися:

— Бо ти ж не питав.

— А як же міг я питати, нічого не знаючи про це.

— Ти ходив у школу, ти був і залишаєшся дитиною ворогів народу, — важко зіткнула вона. — Може й треба було розказувати. Но якби не та вища си-

ла...не знаю, чи б я ще жила на цьому світі.

— Бабуню, — вирішив я змінити тему розмови, побачивши слізози на її очах, — колись ти мені пропонувала, що я пойду з цього лісу в далекі світи. Здається, цей час настав. Але ж я як залишу тебе тут одні?

— О, ти за це найменше думай. А куди ж ти зібрався, якщо не секрет?

— У духовну семінарію.

— Куди, куди? — здивовано перепитала старенька.

— У духовну семінарію.

В нашій хижці запала глибока тиша. Тільки за вікном чути було ухання нічної сови.

— Це вас чимось налякало?

— Та ні. Просто я думаю, хіба у нашій країні є зараз дючі семінарії? Ніколи нічого про це не чула.

— Є в Ленінграді, під Москвою і в Одесі.

— Навіть так? Хм...І що ж ти для себе вибрал? — запитала дуже обережно, так, ніби боялась почути справжню відповідь.

— Я довго думав, поки їхав до вас. А потім в одну мить все якось само собою й вирішилось. Я подумав, що ці міста знаходяться на одній паралелі з нашим Барнаулом. І я вибрав...Одесу.

Бабуна, яка перед цим поправляла на вікні фіран-

ки, тихо опустилась на лавку.

— Я так і знала, я так і знала...

Вона підняла вгору свої натруджені руки і ніби звернулася до самого Всешишнього:

— Слава Тобі Господи! Слава Тобі Господи!

— Що ви знали? — геть подивувала мене бабуна.

— Одеса і Причорномор'я... Звідти наш рід. Там народились твої батьки, там поховані мої батьки... Бабуна від хвилювання не змогла більше говорити.

Я був приголомшений від почутого. Он воно що... Моя далека батьківщина.

— Їдь, обов'язково їдь. Там тобі вже точно розтолкують, де живе душа і куди відходить після смерті. Але ж ти міг вибрати Ленінград або Загорськ? Ні, що тобі певний знак зверху, що вибір ти зробив правильний. І швидше, ніж я тобі встигла розказати.

— А де могила моїх батьків? — запитав я обережно, щоб зайвий раз не травмувати бабуно.

Вона важко так зітхнула і скрушно мовила:

— Я б теж хотіла про це знати...

Вже проводжаючи за ворота, нахилила до себе мою голову і прикріпила на ший ланцюжок із хрестиком.

— Хай тебе Бог береже...

Наталка ПРОСКУРА, Бостон (США)

Переддень школи

Вересень. Початок навчання в школі. Мені хочеться поділитися з вами моїм недавнім материнським переживанням.

Так склалося, що цього року мій син став учнем сьомого класу Католицької Меморіал школи міста Бостону (США). Ведеться тут так, що після закінчення початкової школи, — що може статися після п'ятого чи шостого класу, за вибором родини та рекомендацією школи, — дитина переходить до середньої школи. Потім після восьмого класу школу найчастіше знають доводиться міняти, бо настає пора старших класів. Отже, зазвичай, дівчі в шкільному житті дитини мають відбутися кардинальні зміни, пов'язані з пошуком школи, звикнанням до нових однокласників, вчителів, пристосуванням до нових умов навчання. Часто зміна школи означає переїзд родини до іншого помешкання. Всюди по світу шкільні правила чимось схожі, і в чомусь різняться.

Ми довго шукали школу. Ходили на дні відкритих дверей до різних шкіл. Зрештою зрозуміли, що для нас важливим є не лише академічна програма і набір позашкільних пропозицій, а і розмір школи — бо вони в Америці такі ж неозорі, як і сама країна. Другого сина відвідує державну школу, де на одній паралелі вчиться тисяча учнів. Потім виявилось, що тут існують невеликі приватні школи тільки для хлопчиків і тільки для дівчаток. Змішані також є. Школи учнів самі вибирають.

Нам пощастило і сина прийняли до доброї школи для хлопчиків. Та мої материнські відчуття можна описати лише одним словом — я була збентежена. Так хотілося, щоб він мав однокласниць... Потім з'ясувалося, що у ті змішані (de

вчаться як хлопчики, так і дівчатка) школи, куди ми подавали документи, серед хлопчиків був конкурс 20 бажаючих на місце, а поміж дівчата — 3.

Отже, збентежена і водночас гарно настроєна мама іде з впевненім у правильному рішені татом на перші батьківські збори до нашої нової Католицької Меморіал школи.

Перед школою батьків зустрічав голова адміністративного офісу школи, потискуючи кожному руку зі словами: «Радий Вас бачити». Двері школи відчиняли старші учні, розпивали «ній» ми батьків і посилали батьків семикласників до однієї запі, а батьків дів'ятикласників — до іншої. Далі нас зустрічали мами учнів, цікавлячись у «новачків» з якого ми міста (тут не райони, як у моєму рідному Києві, а містечка), чи добре відпочив син під час канікул. Одна надзвичайно при-

ємна мама провела нас до залі, в якій власне і мали відбудуватися збори.

Віз збори заступник директора з адміністративної роботи містер Д.Чізгольм. Він дав слово вчителі та теології місіс Д.МакКурт, що прочитала разом з присутніми молитву. Вітаючи батьків і розповідаючи про школу, директор містер Р.Чізгольм окреслив коло навчальних і виховних цілей католицької школи, де хлопців виховуватимуть «личарями», що уміють ставити і досягати мети, бути гідними і вірними, мати почуття поваги до інших і почуття власної гідності. Не оминув директор «земних» питань щодо часу роботи школи, щодо шкільної форми, обідів, телефонувань з вчителями і батьками, медичних правил та інших загальнокількісних правил. Виступав перед нами заступник директора з питань дисципліни містер Г.Кері, наголошуючи на необхідності співпраці батьків

з школою і просячи одразу повідомляти школу про випадки мобінгу, незалежно від того, чи така проблема стосується родини, яка звертається за допомогою чи йдеться про проблеми когось з інших учнів, навіть з іншого класу або паралелі.

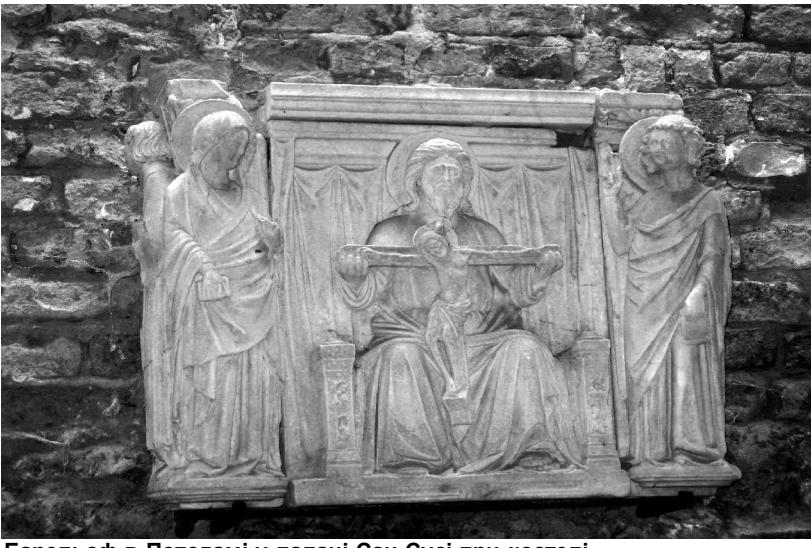
Дуже тепло звучали слова звертання представниці адміністрації школи зокрема з питань волонтерства пані ОГарі: «Ти умієш те, чого я не вмію. Я умію те, чого ти не умієш. Разом ми можемо дуже багато».

Останнє слово мав президент школи пан Пол Шеф — худорлявий чоловік з променістими очима. Звертаючись до нас він розповів, що учні, а також і власні діти запитують його, що ж таке «президент школи» і які у нього обов'язки? От і він нам і розповість про свої обов'язки та завдання: його місія навчити учнів вчитися протягом всього життя і бути приналежним до католицької спільноти; також як президент він має бачити май-

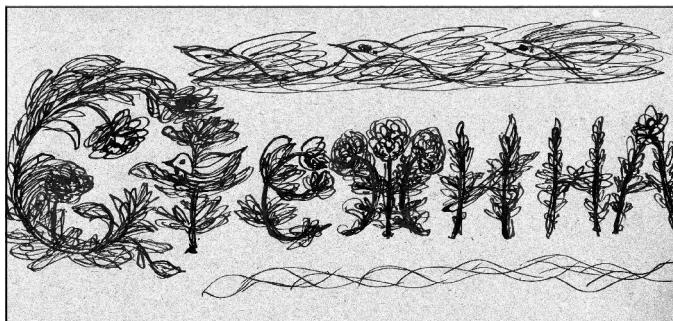
бутнє школи і планувати його; окрім того, він опікуються шкільними ресурсами, в тому числі фінансовими. Свою промову пан Президент школи закінчив так: «ми маємо мету виховати спільноту вихованості і поваги. Я Вам дуже вдячний, що Ви привели до нас Ваших синів».

І так ці слова промовили до моєї душі, що я вирішила просити чоловіка разом підійти до Президента школи і сказати про це. У відповідь на наші слова в його очах загорілися вогні, і він спітав звідки ми. Ми розповіли, що обов'язки ми києни, і що наші життєві шляхи привели нас до Бостону і вісі ми привели до цієї школи сина - хлопця, що має уже дві рідні мови — українську і німецьку, а тепер засвоює англійську та досить часто чує російську. Його відповідь вразила нас не менше, ніж звернені до всіх батьків слова: «Та ж я теж українець. Мій дід з Чернівців. Він закінчив усього два класи, а вільно володів чотирма мовами — українською, німецькою, ідиш, та, здається, румунською. Уявляєте, два класи — а стільки мов. І тут всім дітям освіту дав. А інший мій дід — італієць. І я в кабінеті маю два прапори — український та італійський і все мрію про той день, коли в мій кабінет увійде хлопець, який пізнає мій рідний прапор».

Ще він незвичайно щиро розповів, що з його прізвища не можна здогадатися, що він українець, бо прізвище — Шеф. А насправді його прізвище Шевчук. І скротив його батько, бо безпомилково писати англійською це прізвище було майже неможливо. Дід, осуду котрого батько боявся, таке скорочення схвалив — той український дід, котрий закінчив лише два класи, а володів чотирма мовами.

Барельєф в Потсдамі у палаці Сан-Сусі при костелі

Леонід ПОЛТАВА

Архангели

Архангели, архистратиги...
Такі незвичні ці слова.
Вони прийшли з тієї Книги,
з якою думка ожива.

В апостолів святому слові
на землю сила їх прийшла:

це вічні воїни Христові,
це вічна правда проти зла.

Ми їх не бачим, бо людині
не все побачити дано,
та над Тризубом України
їх крила — наче знамено!

Ольга МІЦЕВСЬКА

У серці храм

...Ви Божий храм, і
Дух Божий у вас пробував.
1 Кор. 3:16

У серці зводить Бог
святий величний храм.
Прихисток від триог
душа знаходить там.

В нім вічна тайна
пречистих обкровень
й оселя неземна,
де Божий Дух живе.

Торговці геть жену,
нема їм місця там.

Вже сплачено ціну
за дух мій — кров Христа.

Не розміняюсь — ні! —
на дріб'язок гріха,
щоб Божий Дух в мені
николи не стихав.

В Святе Святих нес
хваління фіміам —
в моїй душі Ісус
споруджує Свій храм.

Роман ЮЗВА

Архангел Михаїл

Святий архангел Михаїл —
непереможний воїн Божий.
Він з неба скинув сатану
і став у Бога на сторожі.

Він захищає всіх від зла:
і небо, і тих, що вірять в Бога.

Всім людям радість принесла
його велика перемога.

За те ми молимось йому,
що захищив цей світ від скверни.
З ним люди віру збережуть
й повік на шлях гріха не звернуть.

Марія ЧУМАРНА

Михайл на білім коні

Кому срібний килпим місяць простягле,
а зоря-зірниця зерном засіває?
Кому вітря буйні у сумерки грають,
кого так велично на землі вітають?

То іде Михайл на коні біленькім —

кроше з-під копитця снігом
молоденьким.
На ріках глибоких срібні мости
мостить
і звірят, і діток закликає в гості.

Зірка МЕНЗАТЮК

ПЕКТОРАЛЬ

Є в Київі музей, що, мов чарівна печера Аладдіна, повний-повнісінський скарбів. Там монети, давні гривні, персні, чаши, намиста, скриньки, навіть вуздечки для коней — геть усе золоте. Аж в очах ряхти!

Та Юрасеві найдужче сподобала-
ся золота пектораль — округла, мов півмісяць, оздоба, що її носив на гру-
дях скіфський цар.

— Це ж треба, як хітро зроблено, які на ній звірі та люди! — милувався
він. — І, видно, важка; може, й кілограм потягне. Цілісінський кілограм золота!

— Я так думаю, що, може, й півто-
ра, — казав Іванко, Юрасів друг, ро-
весник, однокласник ще й сусід із од-
ного поверху.

— Випадає ж людям щастя! —
зітхав Юрась. — Знайшов пектораль
— і вже ти знаменитий до кінця життя!

— І не тільки за життя, а й після
смерті, — підтакував Іванко.

— А скільки там того діла? Пішов,
знайшов — і готово, і живи собі, відо-
мий на всю Україну!

— Ага, — кивнув Іванко. — Може,
й ми підімемо знайдемо? — Що?

— Пектораль же!

— Тю! Так вона тобі й трапиться.

Але в Іванка забліщаали очі, серце
забілося лунікше. Хто-хто, а він про скар-
бі знав, бо прочитав про них немало кни-
жок. Апрочитавши, чітко з'ясував дві реці.
По-перше, золото відшукують не тільки
археологи. А по-друге, в Київ — дуже
багато скарбів. Вони тут трапляються чи
не на кожній горі: давні монети, княжі при-
краси, інша коштовна всячина.

— Уявляєш, що це значить? —
підняв Іванко вказівного пальця, ліво-
вого від ранніх шовковиць. — Нам та-
кож може трапитися золото!

Юрась уявив, і його серце теж зат-
репетало. Отож, посидівши під музеєм
та поміркувавши, хлопці вирішили шу-
кати скарб. Вони знали, де на нього
можна було натрапити: там, де жили
князі, їх вони поховані. Гірше було
із тим, яким чином його добути. Копа-
ти не годилося, бо Київ — не степ. Мож-
на, звичайно, поколупатись у квітнику
перед Верховною Радою, поки міліціо-
нер не прогене. Але міські клумби і

без них часто перекопують, і все цікаве
з них уже повіймали.

— От якби відразу знати, де той
скарб лежить! — розмріявся Юрась.

— Це можна, — сказав Іванко. — Тре-
баб зірати цвіт папороті. Тоді стане відомо
все на світі, і де які скарби — також.

Папороть росла цілими грядками
біля тієї ж Верховної Ради. Правда,
хлопці не помічали на тій папороті пуп'-
янки. Але в книці, казав Іванко, написано,
що так і має бути. Що цвіт папо-
роті з'являється враз, ясний, наче жар;

що перш ніж його рвати, треба розстелити
скатертину, на якій дванадцять разів
звітили паску на Великден, а міліціонерів доведеться просити,
щоб ті не заважали. Зі скатертиною теж
виникало ускладнення: в мами лежало
їх хтозна-скільки, але не освячених.

— Часом скарби самі виходять з
землі, — мов за соломинку, хапався
Іванко за прочитане. — При цьому вони
перетворюються на миршаве козеня,
шолудивого діда або здохлого кота.

— Який це дід — шолудивий?

— Не знаю... Але я собі думаю, що
ми зодігаємося, коли його побачимо.

Так і вирішили.

— Завтра ж ходімо в старе місто
Ярослава! — нетерпеливився Юрась,
потираючи руки.

— І на гору Олегівку, — додавав Іван-
ко. — Я так думаю, що на Олегівку теж.

Назавтра день настав, як диво. На
все небо сяяло сонце — золоте, немов
пектораль, на вулицях цвіли золотим
цвітом липи, і щось таке снувалося в
повітрі, що переповнювало байдарістю
і вселяло впевненість: авжех, скарб
знайдеться, де йому й бути, як не в цьо-
му княжому духманно-золотому місті!

Найперше хлопці подалися до со-
буору святої Софії, де поховані князі
Ярослав. Він і собор цей збудував, і
Золоті ворота. Певно, мав золота не-
мало, міг і скарб заховати, чому б ні?
Тільки ж — леле! У дворі коло собору
сновигало люді й люді, з усіх усюд, з
різних країв. Клацали фотоапарати,
бліскотіли кінокамери, знімаючи золо-
товерхе київське диво. Постояли
хлопці, подивилися. Де вже скарбам
вилазити, коли над головою такий тлум.

— А там, чуєш, ціла Ярославова бібліотека! Учені досі її не знайшли, — казав Іванко. — Я так собі думаю, що книжки в ній оправлені в золото, бо тоді ще цефанових обкладинок небули.

Хлопцям стало прикро. Вони з'їли по морозиву та й подалися до Львівського майдану. Скарб міг трапитися щохвилини: хоч довкола стояли звичайні будинки, мчали авто й тролейбуси, але там, під асфальтом, лежало місто Ярослава, що, немов Атлантида, зникло під сучасним Київом. І тільки в кругах під липами проростала трава — усе з тієї ж самої землі, якою колись ступали княжі та боярські сап'янові чоботи...

Хлопці йшли і йшли, ось і майдан, а скарб все не видно — ні козенята, ні діда шолудивого, аж раптом... Вони побачили його водночас: там, де колись стояла Львівська брама, годував голубів дивакуватий дідусь. Він мав кумедну білу кепочку, закороткі штани, на носі сиділи окуляри з тріснутим скельцем і, що найголовніше, дивився він так блаженно, що не випадало сумніватися: якщо скарби вилазять на землю дідусями, то не їнакшиими, ніж цей!

— Як ти думаєш, він шолудивий? — запитав Юрась, не відводячи від стаєнького палкіх очей.

— Шолудивий, — кивнув Іванко.

То не грім загримів і не бліскавка зметнулася, то з лавочки підхопилася дрібнесенська бабусечка і, немов хмара грозова, посунула на Івася з Юрасем.

— Це хто шолудивий, ахви антихристі, бельбаси, вітрогони, гунцвоти, діловоди, ехиди, жабоїди, задріпаниці, лежні, мурги, невіри, опришки, придибахи, розвязи, свинопаси, телепні, упиряки, фертики, халамидники, цвіркала, чортенята, шалапути, щезнібіди, юродивці, ярижники, гарбуз вашій мамі, а татові діні! — випалила бабусечка одним духом.

— Ах ви бісові діти, відбомські нарекенки, гаспідські сини, цвілі голови, мацапури чортові, тумани вісімнадцяті! — взявши за боки, вела вона, мов пісню співала.

— А бодай же ви луснули, та бодай же ви тріснули, та бодай же вас муха вбринула, а пси ціпували! Та певернуло б вас дороги ногами! Та по бий вас коцюба і чесного макогін!

Бабусечка знову вдихнула на повні груди — і Юрась з Іванком зображені, що її лайка не скінченна, як телевізійний серіал. Переїрнувшись, вони чимдуж чікнули поза тролейбуси, поза будинки... Спинились аж на Княжій горі. Тут хлопці подивились один на одного — і переконалися, що никого з них дороги ногами не поставило, що чесного макогіна поблизу нема, тож ім начебто нічого не загрожує.

— От вредна бабера! — ледве переводив дух Юрась. — Видно, знає, який великий скарб її дідусь.

Іванко в задумі почухав потилицю.

— Я так думаю, що то хоч і скарб, але не княжий, — обізвався він по хвилі. — Біля Львівської брами жили купці та бояри.

Обідві зігхнули: все одно жаль скарбу, хоч і боярського.

Зате тепер вони стояли в самому серці давнього Київа, в місті Володимира, біля підмурків Десятинної церкви. Старезна липа, праਬуся кіївських ліп, стиха хитала гіллям, ніби хвалилася: «Я все ще цвіту, хоч і дрібненько!» Під нею, на зеленому моріжку, вовтузилися малюки, а під моріжком лежали прахом княжі палати, ошатні диво-кам'янці...

— Десь тут золотце! Князя Володимира скарб, — потер руки Юрась,

але Іванка щось муляло.

— Чого хмуришся? Думаєш, Володимир не мав золота? — засміявся Юрась.

— Тут скарб уже знайшли. І то найбільший з кіївських скарбів. Набрали кілька мішків коштовностей, — нарешті мовив Іванко. — Так що ми запізнилися. Ходімо краще на гору Олегівку, до Віщого Олега.

Як добре, що в Києві є вулиця Олегівська! Відразу знаєш, кудою йти по скарб: поза Житінм ринком, повз тихі дворики, мимо бузку капини... Ак ось і гора. А на ній стільки сонця, акаї і дерези, що хлоп'ячі серця радісно затрепетали.

в'язали. А тоді вже засіли за Іванкові книжки — мусили вичитати, що чинили зі скарбом дали.

Вони читали й читали, уже звечоріло, уже зашла глупа ніч, а вони все читали. Юрась та Іванко повичитували неймовірні речі. Такі, що забивало дух, а по спині бігали дрижаки.

Хлопці дізналися, що скарби бувавуть піратські, сховані на теплих островах, де кокоси й папуги, і є навіть десь на світі Острів скарбів. Тільки то невелика вітка, бо піратське золото стережуть людські кістяки!

Ще є скарби чисті й закляті. З пер-

— Юрасю! Юрасю! — затарабавін Іванко в сусідові двері. — Я вчора таки вичитав, що належить зробити. Наш скарб треба перехрестити й низенько йому поклонитися!

Юрась став на порозі, наче в воду опущений, і від того Іванкові недобре засмоктало в животі. На жаль, живіт не помилився. Юрась тяжко-тяжко зітхнув:

— Скарбунема. Його забрала мама на іменини до приятельки.

— О святий Боже! Вона подарувала приятельці трикілограмову пекторальну коштовність! Всенародне багатство!

— Чує моя душа, що без скарбу ми не лишимось! — зайшовся Юрась щасливим сміхом.

І вони його побачили... Він лежав у дереві — здохлий мургий котісько. Великий, з добелими папами і з хвостом, як помело. Це ж стільки золота!

— Кілограмів з три буде, — оцінив заніхідку Юрась.

— Я так думаю, що й чотири, — казав Іванко. — Я думаю, що тут не тільки пектораль. А якщо пектораль, тоді здорові!

Кота обережно витягли з дереви, запакували в поліетиленовий пакет, підготовив для скарбу, і безмежно щасливі подалися додому.

Тепер лишалося перетворити заніхідку на золото. Щоправда, ні Іванко, ні тим більше Юрась не знали, як це зробити. Не знали вони і того, як цей скарб безпечно зберігати до перетворення. Спочатку Юрась поклав коштовний пакунок на диван, але відразу похопився, що скарби на диванах не тримають. Хотів було засунути його в шафу з простирадлами, але нагадав собі, що саме по шафах найчастіше шастають злодії...

— Покладу його в холодильник, — нарешті придумав він.

Щоб остаточно збити злодіїв з пантелику, хлопці розмістили котіська в коробці з-під торта, ще й стрічкою пере-

шиими нема мороки — знаходить та й клапти в торбу. А закляті оберігає сам чорт!

— Це ми вже бачили, — пригадав Юрась придibenцю на Львівському майдані.

Далі в книжці розповідалося про надзвичайно хитромудрі способи обійтися закляттям. Але про перетворення скарбів, які добровільно вилізли на світ, прийнявши подобу здохлого кота, не мовилося ні словечка. Врешті Юрасеві увірвався терпець.

— Піду-но я додому спати, — проговорив він очі, бо стояла пізня година.

Він з огорожою відчинив свою квартиру. Хтось, може, їхній скарб також заворожений, і нечистий власною персоною сидить біля нього в холодильнику? Від подібних думок перехотілося вечеरяти, і Юрась, обійшовши кухню стороною, заліз під ковру й заснув.

А поки хлопці читали про скарби, додому прийшла Юрасева мама. Вона поспішала на іменини до приятельки, тому крутнулася туди-сюди перед дзеркалom і зітхнула:

— Як шкода, що я не встигла купити торт!

Тут вона зазирнула в холодильник — і радо сплеснула руками:

— Торт! Та ще й «Київський»! — і, скопивши коробку, гайнула по подругі.

...Ізновудень настав, як шире золото.

Юрась журно похитав головою:

— Hi, Іванку. Вона втілющила приятельці здохлого кота. Іванко дихнув, моргнув — і врешті все второпав. Ах ти ж, яка халепа! Бідний, бідний Юрась, його друг, ровесник, однокласник, ще й сусід з одного поверху! Отож йому перепало!

— А треба було всього-на-всього перехрестити його і... і поклонитися, — розгублено повторив Іванко.

Як усе було просто! Як близько до пекторалі!

— Не журися, — врешті мовив він.

— Ще є Аскольдова могила. Аскольд таож був славний кіївський князь. І Берестове. І Видубичі...

Юрась підівв сумні очі, і в них зблиснула надія.

— Вдруге кота додому не нестимемо, а відразу його перехрестимо, — міркував Іванко. — Так само й діда, і козена.

— А раптом дід почне сваритися?

— То дременемо! Чи нам уперше?

Хлопці глянули один на одного. Лібонь, утікати доведеться не раз. Облязти кіївські кручі. Обходити яри й уроцища. Але ж пектораль! Вона їм світиме, як досвітня зоря.

Степан СЕМЕНЮК

Ми йшли до Володимирового Хрещення тисячу років

Святі Володимир і Ольга. Фреска у катедральному православному соборі в Торонто, Канада

«Людина сягає так далеко, як сягає її пам'ять». То правда. Тому історичну пам'ять належить постійно відновлювати і збагачувати досліджуванням.

Проф. В. Щербаківський у своїй праці «Українська прайсторія», покликуючись на історію юдейського народу, пояснює розуміння тягості, як безперевність історичної пам'яті народу.

«Авраам говорив з вавилонським царем Хаммурабі аккадською мовою, його правнуки в Єгипті — єгипетською, блукачи в сирійській пустині з Мойсеєм, навчилися синаїської мови. А завоювавши Палестину і перемішавши там з ханаїнами, хетитами і іншими народами, знову змінили мову і почали фізичний вигляд (...). По Вавилонському полоні ще раз змінили мову, а почали і тип (...). а врешті всі везахают себе одним народом і знають свою родословну не тільки від Авраама, а ще від Ноя...»

(Подається за «Панонським життям Константина філософа», що зберігається в Москві.)

Я приклівав цей абзац праці Щербаківського, бо в історії нашого народу були також подібні періоди, хоч ми не блукали по пустелях, та однак назали чимало змін — були ми Скіфами, Рутенцями, Роксолянами, Русичами, Русами, Руснаками.... і врешті всі МИ є одним народом — УКРАЇНЦЯМИ. Різниця між нами і юдеями, на жаль, у тому, що не всі ми знаємо свій родовід. Нам її виполоскали з пам'яті. Про це треба пам'ятати, коли ведемо мову про історію християнства нашого народу, адже...

Апостол Павло в листі до Колосян (3.11) згадує наших далеких пращутиків СКІТИВ, як окремий народ. Треба думати, що серед перших християн він зустрічав і наших пращурів — Скітів (Скіфів).

З того далекого часу маємо святих мучеників Скітів за віру Христову: Інну, Пінну і Римму, учнів св. Апостола Андрія Первозваного, яких Церква згадує 3 липня.

На території України в Криму (на засланні) були римські єпископи (тоді не вживався титул Папа) Климент і

Мартин I, які «навернули немало скітів». Глава св. Климентія була у Київі найближчою святинею аж до більшовицької революції.

Знаменне! Брат св. Кирила — Методій «під час подорожі до Хозарії близько 860-го року бачив у Херсонесі (Корсуні на Криму) *Євангеліє та Псалтир*, писані «роськими письмені». Хтось і комусь писав ці книги і хтось їх читав.

Першим Київським князем, який прийняв Хрещення, був князь Оскольд (+882). Його хресне ім'я МИКОЛАЙ, яке він мав взяти від німецького цісаря. За князювання Оскольда у Київі було вже *єпископство*. Його дружинники були християнами. Цей процес християнізації нашого народу був перерваний вбивством кн. Оскольда язичником Олегом. Але Олег не зміг стимати поширення християнства, бо навіть в його дружині були воїни-християни.

Християнкою була кн. Ольга (хрещене ім'я Олена). Ольга мала дуже плідні стосунки також з німецькими цісарями, у яких запрошувала до Київа єпископів. За її часів у Київі була церква Св. Софії (дерев'яна, не збереглася).

Розповсюдження християнства на Русі-Україні сприяло також об'єднання з Київом наших південно-східних земель, Тмуторакані Святословом Завойовником, де християнство утвердилося вже в 5-му ст. і де було окроєме єпископство, хоч сам кн. Святослов Завойовник, син Ольги, лишався язичником.

Як бачимо, християнство йшло до нас від апостольських часів, тому, треба думати, у нас не було значних язичницьких бунтів, як ото хоч би в Польщі після 966 року чи в Московщині, де «все старе минуло» і християнство утвердилось як державна релігія.

Ось така була тисячолітня дорога нашого народу до Володимирового Хрещення України-Русі 988 року, коли «все старе минуло» і християнство утвердилося як державна релігія.

На жаль, цей період історії християнства нашого народу досі чекає свого історика-дослідника.

Українці придбали церкву в містечку Санліс під Парижем, де мешкала Анна Ярославна

27 вересня 2013 українська Єпархія святого Володимира в Парижі на чолі з єпископом Борисом (Гудзяком), президентом Українського католицького університету, придбала церкву у Санлісі (45 км від Парижу) поруч з Абатством святого Венсана, яке заснувала королева Франції Анна Ярославна у 1060 році. Саме у Санлісі в XI столітті мешкала донька Ярослава Мудрого. З листопада ця церква функціонуватиме як храм УГКЦ, при ній діятиме культурний центр Анни Ярославни, метою якого буде представляти українську культуру та розвивати українсь-

ко-європейську співпрацю.

Двері новопридбаного храму відкриються для усіх охочих 16 листопада. У цей день о 10:00 тут відслужать урочисту Архієрейську Літургію. А 17 листопада українці зможуть взяти участь у помінальній Архієрейській Літургії в Соборі Паризької Богоматері, щоб спільно помолитися за жертв Голодомору.

«Сьогодні великий день для української громади в Парижі, у Франції, в усій Європі, і, зрештою, для усіх українців, де б вони не були. Ми придбали церкву в Санлісі, корол-

івському містечку, у якому мешкала Анна Ярославна, відома в світі як Анна Київська, королева Франції. Цим церковним і юридичним актом ми засвідчили, що джерела української християнської європейської традиції живі та життєдайні», — поділився радісною звісткою Владика Борис (Гудзяк).

Він також зазначив, що церква буде носити ім'я страстотерпців Бориса і Гліба, рідних дядьків Анни. «Борис і Гліб засвідчують чесноту, яка нам сьогодні найбільше потрібна — любов і злагоду між братами, відмову від братовбивчої боротьби. Анна ж

представляє високу культуру і європейськість та християнську духовність», — наголосив єпарх Паризький.

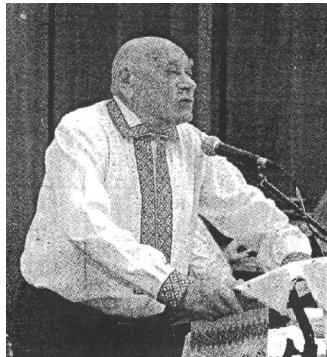
За його словами, те, що підписання документів про купівлю цієї церкви відбулося тепер, є дуже символічним, адже саме зараз вся прогресивна українська і світова громадськість надіється на зближення України та Європейського союзу.

Церква була придбана за 203 тисячі євро на пожертви українців з України, Франції, Англії, Сполучених Штатів та Канади. За попередніми підрахунками на ремонт та облаштування потрібно 1,5 мільйона доларів США, адже церква вже майже століття не діяла як храм, а була в приватній власності. За словами Владики Бориса (Гудзяка), ремонт розпочнеться наступного року. «Церква є з тесаного каменю, структурно в дуже добром стані. Вона має також великий підземелля, в яких є катакомби з римських часів. Будівлі буде розділено на дві частини — каплицю та культурний центр. Метою останнього буде представляти Україну в контексті європейської історії та культури. Це символічно, адже саме Анна Ярославна стала першою з України, яка була зафікована в європейській історії», — наголосив єпископ.

Проектом передбачено, що у приміщені церкви діятимуть виставки та відбуватимуться різноманітні культурні заходи. Центр Анни Ярославни повинен стати для французів, українців Франції, українців в Україні і у діаспорі місцем, де в Європі шанують українську культуру і розвивають українсько-європейську співпрацю.

НЕВТОМНИЙ УКРАЇНЕЦЬ Федір Габелко

Редактор, видавець, журналіст, громадсько-культурний діяч, актор, режисер, художник... Та найточнішим означенням особистості Федора Павловича Габелка буде те, що, перш за все, він усвідомлює себе українцем. Українцем, любов якого до рідної землі і культури вимірюється практичною дією, невтомним служінням своєму народові. Його різnobічна творча діяльність позначена «бажанням доклести зусиль до того, щоб українська нація утвердила себе політично і культурно».

Біографія Федора Павловича Габелка сповнена карколомними поворотами і жорстокими випробуваннями. У ній, як у краплині води, віддзеркалюється крутий та тернистий шлях України й українців у ХХ столітті.

Народився Федір Габелко 1918 р. у селищі Садчиківка Затобольського району Кустанайської області (Північний Казахстан) у родині нащадка ко-зака Лубенського козацького полку Павла Федоровича Габелка, висланого з рідної Лубенщини до Казахстану за належність до РУПУ та участь у революційних подіях 1905 року. Відбудувши трирічне заслання, Павло Габелко лишився в Садчиківці, тим паче, що внаслідок політики переселення тут

оселилося багато українців із Слобожанщини. Та налагодженню життю української родини поклали край нові порядки советської влади. Непосильні податки, розкуркулення, арешти. Втечею врятувався Павло Федорович від арешту. Господарство конфіскували, а в 1926 р. виселили з хати і готувалися вивезти до Сибіру. Мусили тікати. Кустанай, Челябінськ, Кубань, поневіряння по чужих краях, холодних і брудних бараках, непевне становище втікачів. У 1931 р. Павло Федорович вирішив повернутися на батьківщину, хутір Гуляївка Лубенського району, як колишній безвинно засуджений царатом, а не розкуркулений із Садчиківки. Тут родина пережила страшний голод 1932 — 1933 рр. Вижили завдяки тому, що батько ловив у Сулі та Удаї рибу і рятував від смерті родичів і найближчих сусідів.

У 1934 р. Федір Габелко закінчив Березотицьку семирічну школу, навчався на робітфахі Лубенського педагогінституту, 1938 р. став студентом хіміко-біологічного факультету, але за злою іронією долі навчання довелося залишити. У наборі студентів того року виявився один із Садчиківки і, боячись викриття та нових репресій родини, юнак мусив повернутися в село, працював рахівником, завклубом, а згодом вступив і закінчив шкільно відкритий дворічний Харківський кіноінститут.

Друга світова війна застала Федора Габелка на Львівщині під час проходження військової служби. Оточенню, тяжке поранення в перші дні війни, якож німецького концтабору, виснажлива праця на військовому заводі в Баварії, втеча, швайцарська тюрма, тортури гестапо, концтабір «Мозах», праця в бауерських господарствах, в копальннях Дортмунда, нова втеча...

Після війни Федір Габелко активно дополучився до розбудови українського культурного життя у створених американцями таборах переміщених осіб. Він входить до редакції газети «Слово», працює у книжковому видавництві «Універсална бібліотека», засновує видавництво «Промінь», потім «Дніпро». За його участю виходять твори І. Франка, Лесі Українки, Остапа Вишні, С. Черкасенка, тритомник Шев-

ченка, переклади англійських письменників та ін. Видав збірку власних оповідань із життя оstarбайтерів «Три хрести». Його зусилля в цей час спрямовані на очищення українських культурних надбань від шару фальсифікацій, утвердження величі української історії та культури, на розвінчання советських мітів. Він всіляко допомагає українцям, які не мають документів, не можуть потрапити до таборів ОР (Ді Гі).

Доля постійно випробовувала Федора Габелка на міць, на витривалість, на мужність. Так, при спробі перевезти свою сестру Якіліну із Ганновера, де та була на примусових роботах, до себе в Регенсбург, він потрапляє до англійської поліції і советського репатріаційного табору біля міста Будвайс (Чехія), який за корстокостю виявився ще страшнішим, ніж німецькі концтабори, знову втікає, повертається на Захід.

Навесні 1948 р. Федір Габелко виїхав до Австралії. Тут він став членом видавництва «Дніпро» та представником журналів «Наше Слово» й «Нові Дні», часописів «Українські Віті» та «Народна Воля».

Складні перипетії свого життя Федір Габелко відтворив у книзі спогадів «Історія моєго життєвого шляху», яка незабаром з'явиться друком. Ця книга — не лише сповіді і самопрезентація власного досвіду будьти українцем ХХ століття. Для покоління читачів ХХI століття, і не лише українців, «Історія моєго життєвого шляху» буде серйозним пізнавальним джерелом, в якому з максимальною точністю і відвертістю постають неоднозначні, суперечливі, довго споторювані, трагічні факти історії: нищення українського селянства, киргизько-казахські анти-советські повстання, репресії, Голodomор, доля України і українців у II Світовій війні, історія українських емігрантів і репатріантів, українські національно-політичні громадські рухи. І хоч це приватний кут бачення, але він іноді висвітлює те, чого не можна знайти у жодному грубому фоліянті наукових студій.

Аделаїда, Мельбурн, Канберра, Мельбурн — така австралійська географія Федора Габелка. На зеленому

континенті довелося будувати життя з початку. Тут, закінчивши навчання, він здобув ще один фах «електроніка-кресляр», зустрів свою долю, українську співачку з Полтавщини Філонілю Карюк. Виростили і виховали сина Павла.

Все було іншим і незвичним на цій далекій землі, незмінним залишилося одне — громадська активність, прагнення бути корисним своїм співвітчизникам, своїй культурі, творити українську духовну твердиню в чужому світі.

Федір Габелко був ініціатором і співзасновником різних українських демократичних організацій — УРДП, товариства колишніх політв'язнів, товариства сприяння УНРаді, був членом Ліберальної Партиї тощо. В Аделаїді заснував «Вокально-музичну, хореографічну, драматичну студію». Працював у редакції часопису «Єдність», заснував релігійно-громадський журнал «Наш голос». У Саншайні організував і був керівником аматорського театру ім. Блавацького. Входив до Шкільної Ради Вікторії, працював учителем українських шкіл у Гленрої та Канберрі. За ініціативи Габелка три театральні гуртки Мельбурна при Українській Громаді Вікторії, ім. Леся Курбаса, ім. Кропивницького та ім. Лисенка об'єдналися в театр ім. Леся Курбаса. В цьому театрі він був адміністратором, декоратором, актором, поставив п'єси «Украдене щастя», «Ой, не ходи Грицю», «Маруся Богуславка». У Канберрі разом із дружиною заснував Українсько-Австралійське мистецьке товариство ім. М. Лисенка, яке активно поширювало і пропагувало українське національне мистецтво, звичаї та обряди. Воно проіснувало двадцять п'ять років. Упродовж десяти років видавав журнал «Основа» та «Голос громади». Був співініціатором і фундатором побудови церкви в Канберрі. Організував Мистецьке об'єднання Вікторії (МОВ)...

Йому вже 95, і нині є редактором заснованого ним журналу «Прозріння», співпрацівником «Вільної Думки».

Галина ЯСТРУБЕЦЬКА

Про те що дерево світу от-от укриється білим цвітом

З поетичної збірки «Ralophoniya» (Прикраснозвуччя) — Луцьк, «Твердиня», 2012

 ушибку
 хеяля дивиться
 мовчить
 мале вікно
 примиас
 не дає
 чиось оселю знести-зруйнувати
 можутня хеяля - на порозі хати
 копитом синім наче огор б'є

 Цей світ не від нас,
 і ми
 не від цього світу
 *
 дивляться
 і
 не надивуються квіти:
 як це?

час —
 і
 стрімголов
 несеться?
 він же
 спокійно
 пасеться
 побіля озера вічності
 губами теплими
 скусуючи
 вершечки трави —
 найсолодше місце
 квіти

тичинками
 час стриженожать
 якщо
 бува
 не можуть
 за літо
 визріти
 пахучим мітом
 *

Цей світ не від нас,
 і ми не для цього світу.

 Цей світ розколиханий
 ледве стоїть на ногах.
 Наліво-направо, по колу,
 донизу й донизу...
 Тривога, непевність,
 пекучий неспокій і страх
 зіткали для серця
 важку не-започену ризу.
 Не хочу.
 Не буду.
 Не можу.
 Не знаю.
 Не є.
 Ростуть-розростаються «не»
 бур'янами по долі.
 Самотньо. Незатишно.
 Все — не мое. Не мое.
 Життя пролітає,
 немов павутини по полю.
 Я хочу.
 Я буду.
 Я зможу.
 Пізнаю.
 Я є!
 Кричу і прошуся.
 У кого?
 А я хіба знаю?
 Самотньо. Незатишно.
 Де ви — мої і мое?
 Бо я — павутиною срібною
 перелітаю.

Гальшка Острозька

і багатство
 і вродя
 і недогода
 всім
 хто зроду
 не має
 і не матиме
 ні одного
 ні другого
 і
 не знатиме як то —
 бути зорею роду —
 і засвітимися
 тільки зеодом
 вже у пам'яті
 *
 тільки світло у світлі —
 видіння:
 жінка дивна —
 перлиста півонія
 перепливи смерти
 і
 терпіння
 перебліски пам'яті
 і
 гармонії

 Глибокий колодязю
 Золотій ключі...
 З народної пісні

То це за ключем
 золотим
 веде мене вниз?
 І шаблів окапини
 отак неквалом
 сповзають, сунутися
 нижче й нижче.
 Дна не бачу,
 візьму заплачу.
 Дорога довга — ов!
 Щаблі посовгнулись.
 Темінн тупиться.
 Ну ж, не сутулься.
 Точка відліку —
 вниз без ліку
 щаблів,
 не крикнути,
 не догукнути,
 щоби, як в казці,
 змогли почути
 і наверх
 схомили витягнути,
 та чи в ласці
 будеш, коли,
 зблаганений темінню,
 вернеш до племені,

котре зоветься
 цивілізацією?
 То ж не сердясь,
 а зосередься,
 обігрись на своє
 на власне плече,
 і промете
 крізь тебе відчай,
 і проюшить
 крізь тебе смерть,
 тоді зупинитися
 і усміхнеться
 ключем золотим
 ота круговерть.

Старовавілонський Матері Божій

Істмар

Зірко вранішня,
 зорейко ще й вечірня...

гусне сяєво —
 мовби пахуча смирна...

Син маленький —
 світу блакитне «vita»

світло в камені —
 прававілонська Істмар.

Самаметаморфози

Я не хочу бути
 людиною.
 Хочу бути
 осінньою дніною
 *

чорнобривець
 що горить
 у прозорих синіх вітрах

*
 світлий шелест
 зірок

*
 і трави
 життєдайний прах

*
 тиша
 що вигорає
 у жертовній молитві
 дощенту

*
 Хай павук заснует
 вхід у душу

*

Vivere memento!

* * *
 Йдеш у гори —
 і
 сходиш росою
 на холодній щоці
 древнього каменя

*
 Йдеш ув осінь —
 і
 лишаєшся

одиноким яблуком —
 червоним на чорному

*
 Йдеш у ніч
 зорею вечірньою —
 і
 сходиш ранковою зіркою

Твір Петра Бевзи

*
 Йдеш
 і
 йдеш
 * * *
 З дерева світу
 слова сиплються,
 бо ж осінь
 і падолист.
 Тверд мітів
 корінь-смисл
 пронизує
 і світиться.
 Відлуна звуків —
 у росах звучних.
 Словопуп'янки пружаться.
 а
 віки
 вінки в'яжуть
 а
 листки
 казку кажуть
 про те
 що дерево світу
 от-от укріється
 білим цвітом
 * * *
 і води часу
 часом прозорі
 впокорено
 смисли світяться
 на дні
 слово
 зорі
 * * *
 треба випрати одіж
 і тіло очистити й душу
 дім прибрали
 долікував естелити травами
 пригадати
 *
 запах свіжої глини
 цілющий настій
 з чебрецю і рум'янку
 корінь серця споліскує

i
 щезає напіт
 розчиняється пліснява літ
 i
 брунькується молода
 зашкарублість мирська тріскає
 i
 оголена сутність
 як із лона пахуче життя
 вивільняється сходить
 i
 росте
 i
 цвіте
 мов димля
 треба випрати одіво
 душу еквітами
 як дім
 — Мудрий Старче
 ти кожну крапинку заважиш
 глина свіжа — заміс —
 всі шпарини
 всі тріщини
 стягне
 заповнить як дим
 наче глечик трипільський
 ти за золото більше заважиш

(Якщо ікона під епівом часу
 зазнає непоправних змін,
 її виносять на дзвіницю,
 і там вона добуває свого
 земного віку)

Втрачає пишнота
 свої права,
 і сиплетися сусальна позолота.
 Цей д'зорі путь через ворота
 дзвіниці.
 Шерх-по-шерх — обдуша дзвонаря
 стемніла рама.
 I ніє небо, я закрима рана,
 і голос дзвонів присмирів, примерх.
 Вони вдивляються — душа ікони
 світить

крізь фарбу злущену, потріскану
 сосну.
 іх голови, як в давній мамин ситець,
 в теплій іконі ангели вгорнуту.
 * * *
 Ніжність наснилась.
 Таке відчуття блаженства!
 Тиша влагідна, впевненість,
 спокій, віра.
 Tu — доокруж,
 i цей стан анічим не зміряти.
 Серце мое, як щасливе поша,
 навіжено
 мчить попід гіллям,
 зважнілим від божій і цвіту,
 в травах качається,
 дзвоном, як птахи з вірюю,
 душу блакитну виповнює
 брату-вітру.
 * * *
 Їх двоє
 Як осінні два листки
 на дереві
 на чорному
 змальовані.
 Як у возні
 блакитно окаймовані
 дівілки перехрещені.
 Містки
 між світом вітру
 й гіллям
 тиши поєним.
 Мовчанням зв'язані.
 Единословним.

* * *
 на нас
 свічадо дивилось
 дивилось
 дивилось
 i —
 засвітилось

* * *
 Я все розумію.
 Я все розумію. Все.

* * *
 Віхла ворона в небо стемніле нese.
 Крила втомлені,
 крила в снігу у ворона.
 Шарпє птаха вітер у різni сторони.
 Вище і вище.
 Важче і важче.
 I — легше.
 Кейткою чорною ворона голos
 вивершує
 кроки світу, вкриті віхоли викітам.
 Так
 птахові
 добре.
 Так
 юому
 хочеться.
 Біль його білий крізь заметиль
 сочиться.
 Там, у троянді з вітров, снігу і неба
 — безпечно.

* * *
 «Возьміте у мене знання із печалі
 сердечної».
 I мене заберіте зі знань про печаль
 сердечну.

* * *
 Осінь — той час Господній,
 ота Біблійна субота,
 коли найкрасша робота —
 найбарвистіша —
 сповнюється.

*
 Світе осінній,
 ти — світ сімені.
 Всі сімдесят ще й два кольори —
 у біле лоно насіння.

*
 Людиноосінь —
 Господній рукав росяний.
 На водах осінньо-синіх —
 блакитна глина розсіяна.

Андрій КОНДРАТЮК

ЛЮБОВ ЗАВЖДИ ВИНАГОРОДЖУЄТЬСЯ

(Навіянє після прочитання книги Бориса Боровця «Михайлo Яцковський...»)

Давно се діялося. Либонь, аж у початку минуло-го століття! А мо' я у дев'ятнадцятому столітті іще заснувалася, снувалася.

Як ув однім гарнім лісовім селі посеред поліських незайманіх пущ жив, поживав, добром не гребуючи, один пан. Не сказати б, чи добрій він був, а чи не зовсім. Да і не в тім річ. А річ у тім, що пани ті мали, ізявілися у їхнім подружкую аж тroe доњої і один-єдиний синочок. Як і усі пани у колишнім тихім часі, мали і сі відповідно прислугу. На те ж він і паном називався, щоби жому прислуговувати. І сталося тут неочікуване. Не сказати щоби а геть вирізно-ване, унікальне в історії людськості. Що одна, найменша доњка панська да закохалася у ставного вродливого наймита. І то було закохання невідворотне.

Стривожилася сильно панська родина. Бо де ж це видано і де ж це чувано. Щоби наймит на панянці оженився. Се ж лекше собі уявити, щоби і напрavidу комар да на мусі оженився або ж щоби кухарка управляла величезною імперією. Але таке тільки у пісні буває да іще у невтримних імперських запо-гняннях. Отож і намислила панська родина відлучити непокірницю не оно од наймита, а й од вітчini своєї, од коханого родинного осередку. Да й спро-вадили її через море-океан у Новий Світ, аж у самі-сінську Гамеріку. Там то вона для наймита, анай-мит для неї уже недосижні будуть. Зміркували собі. Так розум людський розсуждав. Але що сковоране, що тримтити у тайні любові — тес не завжди дочасно знати нам дано.

Се за далекістю, за імлою невідомости сковоране: як велося на чужині нашій відлученици, як щемно тутила вона не оно за наймитом, а і за коханою вітчи-

ною, за любою родиною. За татом і ненькою. Посе-ред чужих людей. І мови не своєї, матірної.

А між тим подій у світі і у тихім селі посеред поліських пущ розгорталися стрімко і непередбачувано. Спершу, не знати і від чого, умирає старий пан, по котримє тижневі відходить у засвіти і його благорівна дружина, не сказати б що дуже і стара пані. Погодьтесь, а і в житті не рідко таке буває, трапляється. Що ніби у передчутті несказаних світових зрухві відходить людина. Нові часи уже не для та-ких людей.

У маєтку зосталися двоє сестриць і один братик. Усі неподіржувані. А тут бунтація нечувана і небачена в історії людськості нагрянула, потужно запуль-сувала. І справді. Під корінь знищувалось усе до-коха, й передусім усе те, що паном звалось. Пере-вортіди і до тихого села посеред поліських пущ ся-гнули, докотились. Одного похмурого ранку кіннотники, либонь чи й не самі будьонніці, вдерлися у панський маєток. Схопили молодого панича, до же-лізної борони його прив'язали да у чвал кінно гулицею пустілися. Дуже скоро у такім катуванні і жи-вий дух із панича вийшов.

Нажахані передбачуваними усіма можливими катуваннями, панянки що собі намислили? Вони поприв'язували до шії важке каміння і уступили у глибину ставка. Сей ставок і донині у тім селі зберігається. Одна семилітня дівчинка безпомічно спос-терігала із пагорба за тією картиною. Як од панянок на водну гладіні із глибини тільки бульбашки ізйшли. І тая картина не раз виринала, поставала в її очу із глибин часу крізь усе її довге життя, як спо-мин про щось дуже жахливе.

А між тим непроглядуване будуче розгортало, висвітлювало, вияснювало нову несподіванку. Як тільки будьоннівська кіннота віддалилася од Вар-шави через наши терени на свій схід, то і в гарнім селі посеред поліських пущ установилася польська влада. А із нею узаконилася і приватна власність на усе нерухоме.

Твердо нерухомою завжди була і зостається земля. І через море-окіян тая новина дійшла, торкнула-ся слуху нашої відлученици. До коханої вітчини по-вертатися вона ніколи не наважувалася. Але через адвокатів визначила управителем родинного маєт-ку колишнього наймита, свого закоханця. Для великої любові кордонів не існує.

Звісно, що у постійно змінюваних часах усю тую маєтність од управителя одібрали. Але у своїй са-мотині він жив іще довго і довго. Та іще, напевне, довше перетривало життя панянки у далекій Гамерії. Бо коли упокоїлася вона там, здогадуватись треба, либонь, аж напередодні перебудови, то на їм'я колишнього наймита надійшла за її заповітом дуже велика сума у долярах. Що близьких спадко-берців і не знайшлося там. І більшовицька казна залюбки скористалася тим спадком. А хіба цій казні першина дармове вилучать.

І подумав я. Що велике число днів для людини — це усе-таки благо. Бо ж із ним дарується і час для розмислів, для покаяння, для уdosконалення душі. А іще. Велика любов завжди винагороджується. У цьому випадку довгото життя. А могло ж воно відібратись тоді у тихім селі посеред поліських пущ у час грізних переворотів. На усе Божа воля. І без Його волі й волосинка взайве не спаде.

ГРОМАДЯНСЬКА ПОЗИЦІЯ

«І ісі аéдâ
ї ðââäö, а і ðââäà
ââñ âiëü e è
çðî áéðü»
(Л. аïä. Еï аí à 8.32)

Олена ТЕЛІГА

Думки про Шевченка (Фрагменти статті «Партачі життя»)

Відвага і мужність. Може, ніколи ще в жодній добі не повторювали ми так часто ці вирази, як повторюємо їх тепер. На високий п'єдестал ставимо герой визвольних змагань, присвячуємо йм віршем і зразом безліч друкованих сторінок! і влаштовуємо на їх честь щороку десятки академій. Творимо культ героязму, культ тих людей, що не побоялися віддати своє життя зі зброяєю в руках під час зрину, в повній нервового напруження підпільній праці, чи, як Великий Шевченко, у боротьбі цілого свого життя проти московської влади з небезпечними вибухами-бомбами в раках — своїми динамічними творами.

Отже, коли ми так часто називамо Шевченка і кількох йому подібних проповідниками або творцями повного життя нації і людини, то як же можна назвати тих, що перешкоджають на шляху до творення цього життя, не раз свідомо, за чужим наказом, валять вже його і збудовані підвалини, навіть розуміючи хідництво, — якні тими, що його руйнують і псуто, себто, какужи коротко і без куртузії, — партачами життя.

Партачі життя. Так, це для них найбільш відповідна назва. Це ж вони є ті, «що все дивились, та мовчали, та мовки чухали чуби», в той час коли не раз одним словом, одним посуненням могли б підтримати якусь велику правду або, навпаки, знищити якесь велике зло, дати сатисфакцію людині, що має рацію, а передусім одним словом так чи ні, залежно від своїх переконань, — врятувати свою людську гідність. Партачі життя — це є ті люди, що не мають звичайної, не геройської, а буденній цивільної відваги, без опертя якої найвищий геройзм зависав у повітрі, не пустивши коріння ані в землю, ані в маси. Тому, власне, тепер, коли стільки слів присвячуються геройзові, мусимо сказати собі одверто: **культ героязму є не до подумання без культу цивільної відваги, про яку чомусь забуваємо цілковито.**

Коли ми придивимося близьче і докладніше до постаті Шевченка, то побачимо, що він мусить бути для нас найяскравішим подвійним символом — і геройзму і цивільної відваги. Бо лише в творах Шевченка, майже на кожній сторінці його «Щоденника» і у всіх спогадах і працях про нього бачимо ми докази його особистості цивільної відваги, гаряче бажання бачити таку відвагу у своєму оточенні та найбільшу гордість, яку диктувалася йому його шляхетна прямолінійна вдача, до всіх партачів життя, з усіма їх крутістями, яких він вважав більшими ворогами, як ворогів явних.

*Не так тії вороги, як добрі люди
І окрадуть жалкуючи, плачуши*

осудять, — обурювався Шевченко. Бо сам він не міг не лише, жалуєчи, окрадати, а й дивитися, як хтось когось окрадає і не зареагувати на це відразу ж — що він вважав нормальною прикметою правдивої людини «На те й лихо, щоб з цим лихом битися». І з дрібним, і з великим.

...Вони вважають, що лихо є не на те, щоб з ними битися, лише на те, щоб його тактовно обминати. А б'ються хай інші, яких вони вважають за дурнів, і то б'ються в якісь такий спосіб, щоб і їх спокій від цього не терпів.

Псуочини життя, поборюючи не живе, а мертве, заплутуючи правду, удосконалившися просто в цьому мистецтві, партачі життя зробили собі з нього свій фах. Руйнуючи все живе, гаряче і незалежне, руйнуючи свою власну гідність, самі вони завжди живуть з цього і завдяки цьому — якнайліпше. Бо в той час, як інші переживають усі злети і неповодження своєї ідеї, разом з нею виходячи на сонце або усвояючись в найглибшу тінь, партачі життя є завжди елітою, незмінною, після всіх завірюх вириняючи біля нових тронів — все одно яких володарів — і з енергією, не зукитаючи на абсурд якоїсь ідеї, відштовхуючи навіть тих, хто всі свої сили віддав власне цьому, нарешті триумфуючому, абсурду.

Річ зрозуміла, що люди такого типу не змогли зрозуміти Шевченка й інших йому подібних, а Шевченко стояв у морі своїх земляків, мов велетенська скеля, яку це море обіймало і ціпувало під час припливу, але під час відпліву відкочувалося так далеко, що навіть пісок коло скелі робився сухим і широким.

Всі ми знаємо, що багато сучасників Шевченка плакали над його поезіями і в приватних розмовах називали його пророком. Усі ми знаємо, скільки рефератів, ювілеїв, віршів і розвідок було присвячено Шевченкові по смерті, але ось прочитаемо у «Віснику» за 1939 рік статтю Арака «Шевченко і його оточення», і ми відчуємо не лише те, яким він був сущітнім серед своїх сучасників, а — що важніше — відчуємо, що й тепер, коли ми з перспективи століття могли побачити в цілій зріст його велетенську постать і оцінити його феноменальну спадщину, коли бін віскрес і почав жити між нами, його самітність не змінилася б. Дарма, що вогненне слово Шевченкової творчості зуміло створити цілі когорти героїв, але навіть воно не в силі було пріщепити нашій масі, головним чином її провідній верстві, тієї цивільної відваги, яка б підтримувала й оцінювала одчайдушні чини цих героїв, і бодай у скромний спосіб, не ризикуючи життям, лише —

найбільше — добробутом, затверджувала б у цьому житті і їх вчинки, і їх авторитет.

Тому так легко уявити собі, якби Шевченко зі своїм бунтівним характером, незалежною та блискуча думкою і гострим язиком жив у наші часи і серед нашого суспільства, в додаток, коли тепер нема моди на хлопоманство і нема колишньої безжурної степової гостинності, які не раз змушували оточувати Шевченка бодай поверхневою увагою еліти. Можна уявити, як обмінало на його багато людей, не знаючи, чи захоплюватися його товариством, чи боятися його, чи хвалити його твори, чи лаяти їх, а головне — коли і перед ким що казати, не ставлячи себе в прикрай положення.

Адже ж Шевченко завжди був абсолютно невіхованій в очах багатьох зі свого оточення, людина, що завжди загострювала боротьбу з ворогами свого народу, завжди билася з лихом і іншими, що відмахувалися, хотіла втягати в цей бій. Одним словом — безперечно не був скромним і лагідним паном, бажаним в тактовному товаристві.

Адже ж, за словами його дослідника, деякі люди почували себе, перебуваючи в його товаристві, так, немов із запаленою свічкою в руках стояли в пороховім льюху. Так почували б себе багато людей і тепер коло нього.

Наприклад, у Київі в 1846 році Шевченко був у домі одного пана, де перед кількома гостями читав свої полу-м'яні вірші, і то читав з чуттям і запалом.

Як пізніше той пан оповідав про це читання і про почування, які він мав тоді? Думаете що це було захоплення і хвілювання? Може велика радість почути нові глибокі думки в прекрасній формі з уст самого пророка? Нічого

подібного. Ось якими були почування добродія, що тримтів за свій спокій: «Я весь час дивився на двері, бо боявся, щоб хто-небудь сторонній не підслухав, і потиху наказав лъкаєві, щоб він прийшов і голосно сказав, що мене кличе генерал-губернатор. Лъкай виконав це доручення. Гості, звичайно, поспішили розйтися. А з ними — хвали Богу — і Шевченко».

Дивні відношення заінтували, по суті, між Шевченком і його оточенням. З нелюдською силою перебрав Шевченко з ослабліших рук того оточення і взагалі з рук цілого свого народу весь гнів, всю ненависть до ворога. Але в його творчих руках ці розкиди копись, дрібні і заіржавілі стріли обернулися в таку тяжку і небезпечну зброю, що цієї зброї злякалися всі вороги, тому що вона була склерована проти них, а свої — тому, що він осмілився витягнути на світ те, що у них лише переховувалося в замкнених кімнатах. Тому що він кричав ворогам від їх імені про те, про що вони могли лише шепотіті між собою, поглядаючи на двері. Одним словом, для них він був занадто небезпечним приятелем, який не лише покалів їх, а почав битися за них...

Тому ніхто до нього не писав з наляканими приятелями, коли він був на засланні в Кос-Аральськім форте, тому він був таким самітним у своїй столиці Київі, переїздом через неї у 1859 році, коли абсолютно ніхто з його численних адораторів не відвідав і не вішанував його, бо просто-таки боялися увійти до цього льюху з динамітом із запаленими свічками підтримки і зрозуміння.

Чим же ризикували ті люди, коли б відвідали Шевченка? Смерть? Заслання? Тортурами? Нічого подібного. Лише кривим оком якогось зверхника чи впливового приятеля, доганою якоюсь перестраженою вуйкою й охолодженням кількох знайомих, у крайньому випадку, якимсь трусом і коротким арештом. І страх перед такими дрібницями зупинив людей, що розуміли всю велич і відвагу Шевченка, перед відданням належної пошани людині, що для свободи і застою свого народу ризикувала весь час своїм життям.

Отже, чи може бути правдиве розуміння геройства без звичайної цивільної відваги? На це можна дати тільки одну відповідь. Ні, тисячу разів ні.

То є передусім вміння сказати «ні», коли від тебе вимагаються речі, противні твоїй гідності і твоїм переконанням.

То є вміння бути собою у всіх обставинах і перед людьми різних поглядів і різних становищ, одверто маніфестувати і боронити свої власні переконання і людей, думки яких ти ділиш.

До 80-ї річниці Голодомору в Україні

Джеймс МЕЙС

ЗАЧАРОВАНІ КОЛА ІДОЛА або Тоталітаризм і геноцид в історії України

Закінчення.

Початок у 10 числі

Появу Сталіна на перших політичних ролях у СРСР чимало сучасних науковців вважають абсолютно випадково, мовляв, історія новоствореної імперії була б цілковито іншою, якби не він. І що, мовляв, саме Сталін дикредитував прекрасну комуністичну ідею. Я ж певен, що тоталітаризм в СРСР — не аномалія, не випадкове попадання в «чорну діру», не фатальне невезіння, а передусім тенденція, рух до тоталітаризму шляхом «погання» анклавів автономії, індивідуальності, ініціативи. Досить поглянути на політику Сталіна щодо України у 20-х роках. У своїй боротьбі за владу вин змушений був загравати з національними комуністами. Так, Сталін виступив за українізацію з тактичних міркувань внутрішньопартийної боротьби. Дивовижно, але факт: у 1925 році один із найбільших катів України Лазар Каганович був активним українізатором. На тлі великороджавних більшовиків (згадаймо бодай Ю. Ларина чи Г. Зинов'єва, які в українізації вбачали порушення прав російськомовного пролетаряту України), Сталін вигідно відрізнявся більш поміркованою позицією. Був комфортабельнішим, видавався прогнозованішим. Так, він виступив проти програми експлуатації сільського господарства для фінансування індустріалізації, яку висунув Троцький.

То вже потім, знищивши своїх ворогів, Сталін у найгрубішій формі вірвав їхні ідеї. Людину він був посереднюю мініструм. Але, як показує історичний досвід, на чолі тоталітарних режимів ніколи не стояли великі уми з тієї прости причини, що тоталітаризм — це ідеологія натовпу, вулиці. Сталін не створив нічого нового. При проведенні колективізації він узяв методи воєнного комунізму, при проведенні соціальних перетворень керувався ідеями «сумнівного человека в партії», за словами Леніна — Троцького. Україна була для Сталіна плацдармом боротьби за владу, підтримку українських комуністів у боротьбі з троцькістсько-зинов'євським блоком він купив шляхом поступок, надання більшої самостійності Україні як державі. Якби формування СРСР пішло таким шляхом, це була б «складна єдність», за словами українського комуніста М. Волобуєва. На це Сталін —

прихильник тоталітарного режиму — піти не міг. Партія, створена Леніним, була тоталітарною, такими ж були ідеологія більшовизму, ленінська програма розвитку суспільства.

Наступ на Україну почався 1925 року — заборонено УАПЦ. Це було порівняно легко зробити, оскільки національні комуністи за своїм світоглядом були атеїстами. Потім інспірація справи СВУ та інших подібних процесів. На лаві підсудних — видатні вчені та письменники. Розстріляне відродження знаменувало собою важливий етап початку «холхандизації України», себто зведення її до рівня культурної провінції.

Плануючи знищення української інтелігенції, Сталін мав на меті не скоригувати культурний процес в Україні, не залякати чи перевиховати її представників. Його стратегічною метою було будь-якими засобами зупинити процес духовного та інтелектуального розвитку і натомість почати новий, уже в нових умовах, під новими вивісками і гласами, з новою суттю. А суттю був метод соціалістичного реалізму, при якому стирається авторська індивідуальність і всі без винятку твори ліпляться за примітивною схемою: червоний — білий, друг — ворог, герой — боязув, передовик — відстаючий.

Як справедливо зауважують сучасні критики, у таких творів немає автора, оскільки немає авторської індивідуальності. Сфера творчих пошукув така обмежена, що практично перебуває в одній площині. Це і є культура тоталітаризму, яка і в сьогоднішній Україні ще міцно тримає своїми метастазами інтелектуальне і творче життя.

І все ж знищити духовність України було неможливо без підтримки її основи — селянства. Без цього було неможливе тотальне підкорення України, її моральне і політичне загарбання. Тому Сталін обрав геноцид як невід'ємний елемент тоталітарного правління, як метод вторгнення в Україну. Можна сьогодні спречатися, кому належить «пальма першості» в цьому страшному винаході. Хто перший придумав: Гітлер — Голокост чи Сталін — Голодомор? Офіційно ненавидячий один одного, вони тим часом були надзвичайно подібні у своїх виявах. І в СРСР, і в Третьому райху практикувалося дублювання партійними органами державних структур, через

партийні органи контролювалися всі аспекти життя суспільства.

Доктрина гітлеризму — чистота раси, втілена в «Майн кампф». Доктрина стalinізму — боротьба з класовим ворогом, втілена в «Короткому курсі історії ВКП (б)». Велелюдні паради, демонстрації, маніфестації в Москві й Берліні. А поза тим — концтабори, крематорії до неймовірних маштабів розширення простору смерті.

Гітлер боровся за справжніх німців. Сталін — за справжню радянську людину. Тому одночасно з припиненням українізації припинилася й коренізація. Нищівні ударів було завдано по культурі нацменшин в Україні. Від Голодомору в 1932 — 1933 рр. гинули також росіяни, німци, греки, татари, болгари, євреї. Не тільки проти українців як етносу, а проти України як держави були спрямовані репресії Сталіна. Режим домагався, щоб на українців дивилися як на екзотичну гілку російського народу (танцють гопак, хлібом-сіллю зустрічають сталиських емісарів, носять шаровари і традиційну вишиванку під час масових демонстрацій). Холхандизація України, знищення її інтелектуальних і духовних підвалин — усе це історично реалії, яким треба дивитися у вічі, хоч як це боляче. Ця трагедія ще довго буде даватися знаки в майбутньому. І треба розуміти, що наслідок тоталітаризму — специфічна соціально-хвороби, яка може спалахнути в суспільстві й за інших обставин, під новими вивісками, але з не менш трагічними наслідками.

Україна належить до тих країн, які у своєму підтоталітарному минулому пережили одну з найбільших трагедій в історії людської цивілізації — геноцид. Як і ідея тоталітаризму, ідея геноциду теж має коріння у переддвоєнному періоді. Визначальну роль у створенні концепції геноциду, його визначення відіграв польський юрист Р. Лемкін. Ще 1933 року він виклав під назвами «вандалізм» — «варварство» основи ідеї геноциду. Остаточне оформлення ця ідея отримала після фундаментального дослідження німецької окупаційної політики. Сьогодні вона зформульована у міжнародній угоді про геноцид, творцем якої є сам Лемкін.

Часто геноцид розуміють як цілковите знищення народу, таке, наприклад, як Голокост.

тоталітаризму, геноцид зумовлений тоталітаризмом — страшною машинною владою над людиною і над усім людським.

Людиноненависницька ідеологія принесла багато горя Україні. Оркестроване параноєю дійство, яке започаткувала «шахтинська справа» 1928 року, тривало впродовж майже всієї підрадянської історії. Найбільшої школі воно завдало української культури. А саме через неї український народ приходив до свого національного самоусвідомлення. В царській Росії, не маючи власних розвинених державних структур, власної аристократії, національної буржуазії, самостійність України проявлялась саме в могутніх спалахах культури. Не випадково саме представники культури у двадцятих роках стали провідниками новоствореної української державності, будітелями національного руху. Після втрати незалежності самостійність України проявилася в такому феномені, як культурне відродження. Згодом воно отримало трагічну назву — «розстріляне відродження».

Можна сказати напевно, що не випадково саме діячі культури першими вже в наш час високо підняли ідею незалежності України. Вони стали державними діячами, парламентаріями, політіками. Більшість із них ще задовго до цього просто-таки ідеально вийшла з методу соціалістичного реалізму. Звісно, деякі з них вряд-годи писали твори правовірної орієнтації, але серцевина їхньої творчості не мала нічого спільногоТ з «гадючим характером Методія», за обрзним висловом Чеслава Мілова. Це були могутні вогнища опору, з них виросло вогнище свободи для України.

Сьогодні, коли я чую скластичні суперечки про те, яке суспільство будуться чи розбудовуватися в Україні, — соціалістичне чи капіталістичне, — мені хочеться побажати: **нехай це буде суспільство вільної людини.** І у відповіді на сакральне «**камо грядеш?**» хочеться сказати разом із вами: **їдемо до Людини, в якої розум ніколи не буде поневолений зачарованим колом чергового кривавого ідола.**

З книги «Свічка у вікні», Київ, ПрАТ «Українська прес-група», 2013

Руслан НОВАКОВИЧ

Оповідання

СЕРЕД ЯСНОГО НЕБА ГРІМ

Якби мати знала, яка мені біда,

Вона б передала горобчиком хліба...

з народної пісні

Серед ясного неба – грім...

Ще ніде нічого, та раптом ліс за спиною загув, застогнав, затріщали гілки, із хащів на луки понісся пронизливий вологий вітер, ледь не зірвавши капелюшок з пастушка, який пас волів. Із заходу чорною світою насувалася хмаря, і що ближче вона підливала до сонця, тим страшніше ставало малому. Він сковав за халави листочки, схожі на книжку (читати ж любив страх!) і, скопивши багота, що досі

ва, а на спини лило як з відра.

Це була справжня зліва, коли господина підставляє діжку під ринку, а та вмить наповнюється, і булькає, і піниться, мов окріп. Зі стріхи вилітає шкаралупа від пташиних яєць, тріски соломи і все це пливе, пливе дворищем...

На подвір'ї вже метушилися батьки. Відчиняли загородь, направляючи волів до хліву. Проте бички й самі, без припросин, кинулися до укриття, лише місиво від ратиць лишаючи по собі.

— Грицю, біжі в хату! – закричали маті.

Мокрій, як хлющ, Гриць заскочив досередини.

у волості. На селі працював без викрутасів. Як немає ліпової дошки, бере соснову. Сам витеши, напиші образ, а потім із сухозлотиці ризи присус. Такі ікони називав шестухами. Як немає дошки підходящої, то на попотній багому з матірки малює, тільки грунтуюти треба старанно. А як дошка є, то й без ґрунту обходиться, бо з левкасом багато мороки, та й дорожче робота. А селяни люблять письмо просте, виразне, та ще й щоб не дорого.

На Вознесіння гостював Григір у сусідньому селі, у Верхоглядах – саме храм був. Батюшка отець Самсоній як

ну, ти знаєш, там де Христос із знаменом білим, а попереду ангели навколошки. — священик поставив пустий кухоль на стіл і подивився на майстра.

— Знаю, отче, добре знаю. Зроблю, як кажете. Тільки... якби в місто по фарби добрі з'їздити.

— За це не клопочись! На фарби я тобі гроши зараз дам, а за роботу якось домовимось, гаразд?

— Домовимось, а я же. — посміхнувся Григір. — Тож благословіт!

Отець Самсоній поблагословив майстра і виніс зі світлиці два срібних царських карбованці.

Проходячи позв церкву, Григір побачив юрбу людей, що, лежачи на траві, сорбали купіш із казана і весело махали йому брилями. У Верхоглядах жили особливі люди. Мабуть, з тих пір як Христос вознісся, вони і досі вгору дивляться, виглядаючи Його другого пришестя. Тому й село Верхоглядами назвали, а храм Вознесенським. Добри, роботящи, вірні Богові селяни й спасли храм від закриття. Влада хотіла там комору зробити. То люди зібралися, і за день толокою поставили нову комору. Отакі вони, що без Бога — ні до порога!

Невдовзі Григір побував у місті і наміняв у художній артілі славних фарб і скіпидара (як сказали художники, терпентин аж із Франції!).

Все було б нічого, якби не велика біда, що прийшла в цей край. Вже давно не чути веселого дитячого сміху на вулиці, гомону молоді на колодках, співу в оселях селян. Не чути й погонича, що вертає череду в село. Осінь надворті, а жодного тобі весілля. Лих осінь 32-го, недобра.

Коли Григір виходив до криниці, або далі в ліс — по листя, по гриби, по жолуді (що трапиться, те й споживав) — здавалося, земля хитається під ногами. Так тримтіли ноги. Одна нога від народження була коротшою — від того і спину перекосило. Тож ніхто з дівчат не пішов за нього заміж. І в армію не згодився, та і в колгоспі — інваліди кому потрібні. До комітету незаможників не прийняли, бо антисоціальний елемент — богомаз і крапка.

— Я вже, Григоре, й сам думав йти до тебе, бо діло маю. А тут трапилася добра година і звела нас докупи... Е... Зі святом! — лагідно запропонував отець Самсоній.

Випивши по шкапику напівки, потяглися шпичками до галушки. А вони ж добри! З грибами, цибулею, шварками, та ще й зі сметаною. Смачно потрапезувавши, батюшка перейшов до діла.

— Яксьа проява, братику, вкрала образ Спасителя з храму. Давній був образ під окладом срібним. Я його завжди на Пасху на аналой клав. Оце хотісь після Великодня поцупив. Хочу просити тебе написати нам нову ікону. Воскрес-

вувати кольоровою тушшю, ложки й копистки різати. Земля, ота, що з діда-прадіда, забрана ще в 29-му. Лишився город біля хати і пуста комора. Вона й раніше за майстерню слугувала, а як активісти інструменти позабирали, відтоді стоять пусткою. Попотужив тоді майстер за своїм реманентом, бо то ж хліб на сущий. Проте, кому разі тіложки потрібні, коли миски порожні?

Сили було обмаль, за літо лише прориси накреслив. Та й то попомчівся — руки терпли. І ось тепер дошка лежала на столі, чекаючи надхнення й сили майстра, який візьме та покладе яскраві тони на дерево, зодягне в барви і тим оживить образ Спасителя.

Скупі сонячні промені запітали в хаті і, вітаючи господаря, відбивалися в полів'яних мисках та ганяли павуків, що заснували павутинням мисник. Єдинко розвагою для променів були вікна, де в склянках та горщиках під тлустим шаром олії зберігалися фарби. Притуливши до шибок, стояли, аж ніяк не схокі на академічні, саморобні пензлики і палітра. Це було єдине веселе місце в хаті, де, переливаючись, розкошували яскраві барви і сонячні зайники.

Раптом за вікнами почувся гомін, завалував хазяйський пес і двері рвучко прочинилися. В шапках і кухайках до хати увалилися активісти-комнезамівці. Попереду — Йосип Патлатий з батогом. Позаду — четверо незаможників і сільський комсомолець Матвій Сивокінь з металевою спицею в руках. Такі бригади на селі називали «буксирами», бо тягли з осель все що трапиться їм до рук.

— Ну що, Титаренко, сам здає хліб деркаві чи шукати мусимо? — не привітавши голосно запіват Патлатий.

— Так ти ж, Йосипе, ще ген коли позабираєш... Де ж воно візьметься знов? — розвів руками господар.

— Брешеш! Де закопав зерно?! — перейшов на крик Йосип і тицьнув Григора пужалом в груди.

Григір ледь втримався на ногах, вхопившись за край печі.

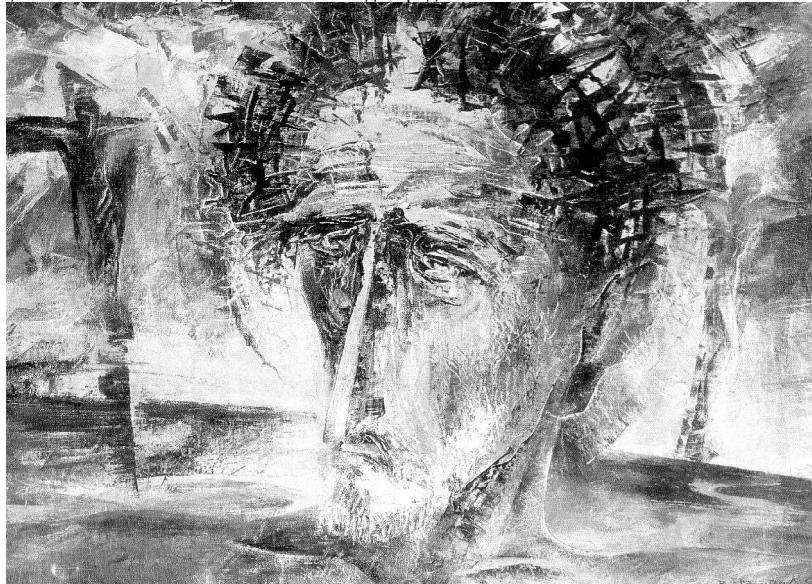
— Шукай, — процідив крізь зуби. — Немає нічого.

— А ну, хлопці, понишоріть по кутках! — скомандував начальник.

Комнезамівська мишва розбіглася хто надвір, хто на горище, а Матвій давай штрикати списом долівку.

— Немає нічого, кажеш? А ще, бач, живий! Нівроку дядко!

Патлатий стояв посеред хати, як скеля. Широко розвівши ноги і підперши боки дужими кулаками, він суворо ди-

Терновий вінець. Твір Валерія Франчука

мирно лежав на землі, почав його швидко розмотувати.

Хмаря вже була з північного сходу, а землі, підступала до світила. Тривожно було не тільки в небі. Де-нє-де вже бліскавко, а при землі в пилу почувся трісکіт. В декількох метрах від хлопчика дзіг'юю закрутівся вихор, піднімаючи додорги пісок і сухі стебла. Шалено обертаючись і засмоктуючи чортополохи, він рушив до села.

Воли, відчувиши небезпеку, стулились одне до одного. Стояли так, допоки батіг, ляскнувшись, пройшовся по їх спинах, і крок за кроком рушили до хліву, що виднівся за версту.

Сонце враз померкло, знімнувши в нетрях моторошної хмаря, темрява опустилася на землю й ліс – вперівши дощ.

«Хльось!» – тугий батіг затанцював по боках тварин. «Гей, додому, додому-у!» – закричав пастушок і тварини хутко попрямували до села.

Над ними вибухали громи, ліхі зигзиги ширяли з краю в краї, люта закрутка виравала попереду, на щастя, минаючи хутори, позаду репалися дере-

тут було тепло. Він стягував з себе мокрій одяг, а маті гукали, вже на батька:

— Ночви неси, старий, ночви!

Батько вбіг до оселі і почав тупити ночви під стіну, де текла стріха. А маті підставляла макітру в іншому місці, де вже лилися ручай. В стріхі шелестів дощ, заливалошибки, за ними гржало так, що здавалося завалиться хата. Батьки хрестилися до образів, а на печі вовтузилися діти...

Григір довго лежав з розлющеними очима і дивився в стелю. Потім підвівся і сів на лаві. Дитинство вже вдруге приходило йому вві сні. І до чого цей грім серед ясного неба?..

В маленький хаті і стіл маленький. На столі лежала дошка. Це була заготовка для ікони. На білому левкасі вже виднівши обриси Бога.

Господар оселі, Григір Титаренко, був іконописцем, або, як сам себе називав, богохомазом. Бо ж, казав, іконописці в столицях, а ми – люди прості. Колись він вчинився у такого ж богохомаза Петrusya Підплатайла

побачив його на обхожденії, гукнув: «Грицю, зайди до мене після служби!»

Матушка частувала скромно, бо тоді вже люди затягували паски. Із скотини участника сама корівка лишилася, та ще пас. Активісти в колективізацію все позабирали: і скотину і сіречину. Не зглянулися на восьмедер душ дітей. Добре, що хоч церкву не зачепили.

— Я вже, Григоре, й сам думав йти до тебе, бо діло маю. А тут трапилася добра година і звела нас докупи... Е... Зі святом! — лагідно запропонував отець Самсоній.

Випивши по шкапику напівки, потяглися шпичками до галушки. А вони ж добри! З грибами, цибулею, шварками, та ще й зі сметаною. Смачно потрапезувавши, батюшка перейшов до діла.

— Яксьа проява, братику, вкрала образ Спасителя з храму. Давній був образ під окладом срібним. Я його завжди на Пасху на аналой клав. Оце хотісь після Великодня поцупив. Хочу просити тебе написати нам нову ікону. Воскрес-

вився на Григора.

— Хто підгововує тебе? Відповідай!

— Ще, дякувати Богу, птахи літають, а в лісі де-не-де гриба знайти можна, — наче вправдовувався Григор.

— А це що? — Йосип підійшов впритул до столу і втівся воловими очима в образ. — Знов за старе? Кому малюєш, сучий сину? Га? Може маєш зв'язки з антидержавними елементами? Кажи, влада питає тебе!

— Пишу для себе. Я ж одинак, бокун, нежінь, мені нінаго дивитися. А помиратиму — то ж з Богом...

— Брешеш, церковнику! На продаж малоєш?! — від люті очі комезамівця вирячилися, нижнящепела затримтіла і, стиснувшись (аж хруснуло!) пужално, заніс його високо над дошкою.

— Стій! — Григор скопив обома руками Йосила за лікоть. — Не руш, бо матір твоя з того світу прокляне!

Патлатий завмер на мить. Потім, відштовхнувши майстра, опустив батіг на його плечі. Григор, обхопивши лису, мов макогін, голову руками, прихилився долі. Батіг свістів в повітрі, ще і ще караючи захисника святині. Коли той упав під лаву, начальник, копнувши чоботом і почав трощити все навколо. Батіг гуляв по хаті, аж шмаття летіло в усі боки. Перетрощивши всю посуду в мисниці, він перейшов до вікон. Все що стояло й виліскувало на підвіконнях, падало вниз. Розлізлися фарби, полетіли палітри, посипалося скло.

Розлючений, що згадали матір, яко кінця днів співали в церковному хорі і не сприймала атеїстичну пропаганду, Йосип вискочив з хати. За ним Сивокін і активіст з торбинкою лляного насіння.

Вилізши з-під лави, Григор, перехрестився і поціливав спасений образ. Потім заходився швидко збирати фарби, що його можна було ще врятувати. Головне — зібрати олію. Без неї пігменти перетворяться на камін. Вибрали сяк-так вціліле, решту злизував язиком. Олія разом з глиною, чим була підмазана долівка, здається йому смачною.

Раніше для розведення фарб майстер використовував різноманітні види олії. Але, з часом від багатьох з них відмовився. Макова олія довго сохне, а як висихне — фарби тріскаються.Хоча, сама по собі світла й прозора. Олія з горіхів темнувата, з конопель — смердить, а про заморські він лише чув від художників. Тому зупинився на лляній. Недорога й завжди є! Як ще земелька власна була, то сіяв льон, а потім давив сім'я на олію. Коли на сонці поставиш — як слізоза прозора, хіба що як пізніше затужавіс, то темнішає. А як в темряві зберігати

— жовтіс, тоді вона непридатна до роботи.

Мисник був побитий вщент. Жодної мисочки, жодного глека. Та іх і не так шкода було Григору. Жалко було фарб. Він, доляючи біль (забився плечем, як падав) швидко позирав те, що віціліо. Дякувати Богу, багато склянок просто перекинулися і залишилися лежати на долівці цілими. А з тих, що побилися чи потріскалися, майстер посідав фарби в порожні пляшечки і горнятка, що були приховані на горищі.

Нарешті він сів на лаві і облизав масні долоні. «Ось тобі і підїв», — подумав майстер, споглядаючи на бите череп'я під мисником...

Трохи оговтавшись Григор відравився за село на пошуки молоча. Сільські хлопчаки навчили його збирати це зілля. Якось він побачив, як ті трутъ молочай в долонах, аж поки гіркота не зникне і приказують:

*Качай, качай молочай,
Та в горілочку вмочай,
А з горілочки вино,
Шоб солодке було.*

Як не шукав Григор — не знайшов молочаю. Пожував корінець кульбаби, та від нього ще більше захотілося їсти. Розставивши петлі на зайців, пішов до лісу.

Ліс зустрів його у всій своїй осінній красі. Природа — цей дивовижний художник поклава на дерева свої найкращі палітри. Це відбувається лише одного разу, коли осінь ступає на річне коло. Могутні крони підпирали небо, а з їхньої висоти донизу, на кущі терну, барбарису, бузини, підлісок з горобини та ліщини спадало барвисте листя.

Григор намагався знайти якусь ягідку, та дарма. Голодні люди повизирали його зеленцем.

На галявині Григор зустрів Ваньку, хлопчика років десяти, свого похресника. Одяг висів на ньому, як на опудалі. Не одяг — шмаття (все путє давно виміняв на хліб). Великі запалі очі з-під рудої чуприни випромінювали голод.

— Драстуйте, дядьку Грицию! — привітався хлопчина.

— Драстуй, Ванько! — втомлено промовив Григор і сперся на сочину. — Знайшов гриба?

— Ні... Нема ніде, а даліко я боюсь йти, — сумно відповів малий. Він підійшов ближче і, дивлячись Грицеві в очі, тихо промовив:

— Дядьку Грицию, зловіть мені білочку...

— Навіщо тобі? — передбачаючи відповідь, запитав Григор.

— Вона, капосна, горішки поїла... Ті, що я приховав... Тепер... я її з'їм, — в очах хлопця зарослилось...

Закінчення в наступному числі

В основі новели дійсні трагічні події, що іх пережила родина авторки (її мати, дідусь і бабуся, прадід), яка тоді мешкала у покозацькому поселенні Шоста Сотня поблизу Кам'янського (Дніпродзержинська). Нині фрагмент цього села входить до Карнаухівської селищної ради, а основний масив, як і колись багате село Тритузне з курганами 5-6 тис. літ до н.е., є промислову зону колишнього ПХЗ та нині діючого «Азоту» — гіантів індустрії Дніпродзержинська.

Чим далі в історичному часі віддаляється жахіття 1-ї комуністичної п'ятирічки, тим значимішими стають для нас, для теперішнього і майбутнього України, спогади очевидців, передані і осмислені їх дітьми, онуками та правнуками. Ці неоціненні факти (попри їх жорстокість) та екзистенціальні рефлексії нащадків щодо них є своего роду ін'єкцією проти безпам'ятства. Без них немає тягlosti повноцінного самоусвідомлення національної історії.

Тамара ДОНСЬКИХ, м. Дніпродзержинськ (Кам'янське), Дніпропетровська область

Г О Л О Д

*Все дороги ведуть к комунізму
(3 гасел совєтської епохи)*

вано заговорила до мами:

— Горпинко, скажі батькові, нехай підпише відмову від корови. Б'ють його дуже... Закатують до смерті нехристі. Завтра раненько йди... Нехай відмовиться...

Мама проплакала всю ніч і ще задовго до світанку одяглася й побігла рятувати діда.

Дочекавшись, поки вартовий зайде за ріг будівлі, в підвалі якої держали арештантів, мама підбігла до маленького, над самою землею, віконечка й тихо погукала:

— Тату...

У темряві почувся стогн. Мабуть, побите тіло важко було змусити піднятися. Дідусь ледве дістався вікна.

— Горпинко, це ти? — спітив хрипким від білу голосом.

— Я, — крізь сльози відповіла мама. — Тату, віддайте їм корову, бо вони вас заб'ють... — зайдшлася плачем.

— А як же ми?.. Що ж їсти? Галя ж маленька...

— А я люди, так і ми... Як Бог дасть.

— Мені-то всеодно, пожив на цьому світі. А вас шкода, — сказав із болем у голосі.

— Віддайте, тату, нехай беруть...

Того ж ранку дід Антон поставив свій хрестик замість підпису на заяві про добровільну здачу корови державі, і мама разом з татом ледве-ледве довели його додому. Поклали дідуся в хаті на лаві, з якої він більше й не піднявся.

За коровою прийшли слід у слід. Мама стала просити:

— Хлопці, почекайте, Бога ради, я її здою, не встигала...

— Не надо було долго спати, — почула у відповідь.

Зайшли до хліва й хазяйською рукою начинули налигач на шию нашій годувальниці. Мама з цеберкою завмерла в дворі. А я вченилася корові у хвіст і кричала:

— Не забирайте Маню...

Мама обережно підхопила мене на руки й пригорнула до себе. По її щоках котилася гіркі сльози.

Маня покірно йшла, а з вимені сочилося молоко, прямо на дорогу, яка повинна була привести нас до комунізму.

Дідуся поховали тієї ж зими. А навесні всі пухли від голоду, згадати страшно. Як вижили, один Бог знає. А вимерло тоді чи не півсєла. Бо був в Україні голод, великий голод...

Високоповажний Пане Євгене, Слава Ісусу Христу!

Велике спасибі Вам, за ласкаве запрошення мене, на відзначення трагічних і радісних подій з-перед кількох десятків років. З огляду на мій стан здоров'я, не в силах я особисто брати участь в тому заході. Дозвольте мені, бути близько Вас та усіх зібраних, у цій письмовій формі.

Хочу разом з Вами, дякувати Предоброму Небесному Отцю за ті благодаті, якими обдарував Вас та інших, що ділили таку саму долю. Особливо, хочу дякувати Господеві за силу духа, якою ви всі могли протистояти безбожному та нелюдяному режимові. Божу благодать ви всі не змарнували, і тому витримали, встояли, не дали себе зламати. Це для таких як я, а тим більше для грядущих поколінь, прекрасний примір збереження людської гідності. За це, я Вам та усім, що терпіли і не піддалися з цілого серця віячний.

Разом із Вами, шановний пане Євгене, хочу пом'янути в молитвах тих, кого Господь уже покликав до себе, і хочу їх поручити Божому милосердю. А, усім вам, що по сьогоднішній день залишились живими свідками діяння Божої благодаті та співдіяння побожних людей, мое велике признання і сердечна подяка. Бо саме, завдяки вам, що берегли правду і добро навіть у дуже неїдрадних обставинах, ми надімося на майбутнє, в якому люди будуть хотіти і можти бути справедливою собою.

**Бажаючи Вам, пане Євгене, та усім присутнім, многих
Божих ласк на дальшій дорозі життя, остаюсь широ відданій в Христі Господі,**

+ЛЮБОМИР

Ореста КОВЦУН

Сторінка пам'яті

Першого листопада Євген Сверстюк зібрав друзів «на чай» з нагоди 30-річчя свого звільнення з советських лагерів. Чимала кімната у Будинку вчителя була заповнена вщерть. Як зauważив Є.Сверстюк, на таку дату люди озиваються більш охоче, ніж на ювілей, який можна і пропустити. А от звільнення з неволі — це всі розуміють. Атмосфера вечора була якось особливо легка та тепла, що пояснювалася, безумовно, духовною єдністю присутніх.

Лунала скрипка, співали пісні, читали вірші. Вийшло справжнє свято.

Були виступи побратимів — В. Овсієнка та О. Шевченка. Продемонстрований документальний фільм «Ті десь років» Ірини Шатохіної Ю. Шаповалова вернув присутніх в таку недалеку, абсурдну і страшну советську дійсність, яка, слава Богу, вже стала історією.

Пан Євген згадав як на поселенні, у Бурятії, з «політическим» дружили лише собаки та дітвора, всі інші, ясна річ, обходили стороною. У своє звільнення він не вірив до останньої хвилини: кругом були розставлені пастки. І от, нарешті, Київ. Треба десь квіти придбати (у 83 році — це було проблематично), адже у дружини якраз день народження. Бачить, жінка несе осінні

квіти (видно було, що із дачі). Підійшов, попросив продати: «Мені дуже потрібні сьогодні квіти». «Ta беріть так», — доброзичливо відгукнулася жінка. Після лагерів — це здалося чудом.

Дружина, пані Валерія, розповіла, як вона їхала з чергового побачення з чоловіком і у поїзді міліціонер, який «випадково» ішов у тому ж купе, умовляв її помінятися квартирами: Київ на Перм... «Поймите, вам Київ все равно не светит, а я хочу в Киев», — переконував міліціонер. Згадалося й мені, як говорив кабібіст, щоб я попередила Сверстюка, що його доношка може і не закінчити університет... Дякувати Богу закінчилася доношка університет і Київ світить родині Сверстюків та багатом-багатьом, котрим пощастило повернутися в Україну, які стали, як назначив п. Євген, свідками того часу, того режиму. Але тисячі, мільйони загинули в Сибіру, в Сандармосі, на Соловках, Біломорканалі... Пам'ятаймо про них!

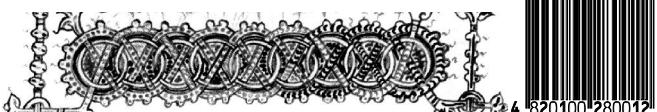
Хтось із присутніх запитав у Є.Сверстюка чи було йому страшно, чи боявся він тоді. «Так, я боявся втратити гідність». Як не втратити гідність — це постійна проблема, яка постає перед кожною людиною щоденно. Боже, дай нам сил не східити та бути гідними тих людей, які принесли себе в офору.

Передплачуйте газету

У кожному поштовому відділенні можна передплатити газету «Наша віра», індекс 61671.

Газета містить актуальні матеріали з релігії та історії, богословські, філософські, літературознавчі та публіцистичні статті. В кожному числі є сторінка для дітей та юнацтва.

Передплатіть газету собі та подаруйте передплату друзям.

ЗАПРОШЕННЯ НА ЧАЙ З НАГОДИ ПОВЕРНЕННЯ

Раїса ЛИША

Листопад — місяць таємничого перетворення світла, набраного земним докілям і його населенниками в передчутті зими, — у світло заховане, серединне. Позуввшись яскравих зовнішніх пішнот, всього зайвого, що відволікає увагу, світ починає упізнавати себе наодинці з сутнінами, що непідвладне темряві і видніє десь в глибині листопадової нічі — як найнітна, дивна музика.

I так сталося, що саме на початку цього аскетично просвітленого місяця, чимсь подібного на Дон Кіхота, пан Євген Сверстюк запросив друзів і однодумців в світлиці в Будинку вчителя на чай з нагоди 30-річчя свого повернення після 12 років ув'язнення і заслання у 1983 році в Україну, яка під ту пору, здавалося, не могла й ворухнутися в післятах «застою».

Але ж саме повернення когось із зухвало вільних вигнанців хіба не стало тоді насправді зерном світла, вкинутим в ґрунт?. Таки стало.

Тим-то чай нині пахнув ароматом часу, в якому сотворялися великі переміни у світловому колі правдивого слова і дружби. Серед тих ароматів-видіння промайнула мені картина Опанаса Заливаки, де в'язні в лагері в зеленкувато-тъмніні робах, що однак не погасили виразну пластиці тініх особистостей, — сидять тісним колом, немов сповняючи перед небом, яке десь далеко вгорі, ритуал єдності й обітування себе людьми, побратимами, — п'ють чай із кухля, який передають по кругу, — у напівсуніках, як посвяту в щось вище за біду нівілю, у щось нездоланне.

Це пиття чаю в лагері — на картині Заливаки, оте тісне живе коло, попри майже відсутність якогось зовнішнього руху, має іншу — магічну внутрішню експресію, яка викликає в пам'яті гуцульський танець аркан, де чоловіки танцюють нерозривним колом, поклавши руки один на одного на плечі.

Опір 60-80-х років у моїй уяві саме й бачиться таким ось золотим колом — танцем волі й посвяти себе началу вищому в людині — духові правди і творчості.

Сьогодні — в час чергової навали ентропії — ми ловимо в повітрі аромат того відважного кола, що стало світлом часу, аромат дового повернення українців до самих себе, до отчого дому.

Початок 80-х вочевидь був часом найтемнішої мертвотної задухи. Але ті, котрі поклали тягар світу на себе, піднесли його у висоту правди життя. I виявилось, що людині це під силу. Недаремно пан Євген зазначив: «Найбільше, чого тоді не вистачало, це свободи слова, свободи говорити і писати правду. Тому коли почалася гласність — була велика радість...»

I якось там ніби несподівано вияснювалось у спілкуванні за чаем, читанні вірші і уривків з есеїв, у піснях Олени Голуб на слова господаря дійства, у виступах Олеся Шевченка і Василя Овсієнка, Лілі Сверстюк... в атмосфері відкритої щирості, яка утворилася сама собою, — що час ми несемо в собі. Його смисли і форми втілення постають через нас, залежать від спроможності, від досконалості ісправності і духовної зрілості — особистої, кожного. В цьому сенсі наш час — це ми.

Під цим оглядом якось по-новому відкрився простір 60-80-тих років у документальній стрічці Ірини Шатохіної і Юрія Шаповалова, де відбувається розмова з Євгеном Сверстюком на тлі тодішніх реалій, про їх ширший, побачений з глибини проіденого шляху смислу.

Коли те все тепер спостерігаємо на екрані — наближеним і водночас віддаленим — таким, що збулося, — раптом усвідомлюється дивовижна дорогоцінність пережитого. Насправді здійсеного часу, який зміг засвітити хтось у вічності власним життям, силою духу й душі. I це живі імена усіх, хто зумів вистояти — і створив вертикаль духу. Вона є і найбільша, найіправдженіша дорогоцінна реальність часу й цілого буття — і тоді, і нині.

Ось яке відчуття подарував вечір в спілкуванні з тими, хто прийшов на чай з Євгеном Сверстюком у листопаді.

Засновник

і видавець

— колектив

Редакція газети

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Євген СВЕРСТЮК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Архієп. Ігор (ІСІЧЕНКО), Євген СВЕРСТЮК, Раїса ЛИША, Юрій ВІВТАШ

ЛІТЕРАТУРНИЙ І ХУДОЖНІЙ РЕДАКТОР: Раїса ЛИША

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР-ОРГАНІЗАТОР: Надія САМУЛЯК

КОМП'ЮТЕРНА РОБОТА: Вікторія ЛЮБИЧ

Зайти: вул. Межигірська 21, 04071

Для лістів: Україна-Україна, 01001, Київ-1, а/с 283.

E-mail: nashavira@ukr.net; http://www.nashavira.ukrlite.org

Телефон/факс: 425 68 06

Наш розрахунковий рахунок: 26004001282001, МФО300142B УКРІНБАНКУ

Ідентиф. код №22893760

Підписано до друку 12 листопада 2013 р.